

ΘΕΜΑ: «Θάλασσα»**3ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ****Εκπαιδευτικοί υλοποίησης: Τερζούδη Αναστασία - Φαρμάκης Ηλίας****Τάξη Γ'****Στόχοι***Γνωστικοί - Συναισθηματικοί - Ψυχοκινητικοί*

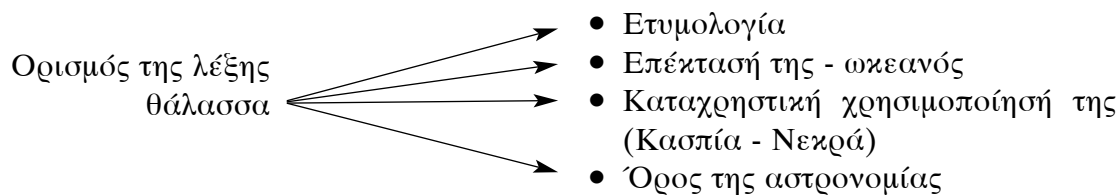
- Εξοικείωση με το υδάτινο στοιχείο και την προσφορά του.
- Αναδρομή και ανάσυρση ήδη γνωστών πληροφοριών από επιμέρους σχολικά μαθήματα (γλώσσα, ιστορία, μελέτη περιβάλλοντος).
- Να νιώσουν τη χαρά της συμμετοχής στην ομάδα αλλά και των αντίστοιχων υποχρεώσεων που αυτό συνεπάγεται.
- Να κατανοήσουν ότι η ζωή είναι μια εξέλιξη και μέρος της αποτελούμε οι ίδιοι.
- Ν' αναπτύξουν συνείδηση ότι η προστασία της θάλασσας δεν είναι πράξη ευγένειας αλλά αναγκαιότητα για την ύπαρξη και συνέχιση της ζωής.
- Ν' αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη και την ηθική τους για τις ανθρώπινες δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα.
- Ν' αναλάβουν πρωτοβουλίες - τώρα ως μαθητές αλλά και στο μέλλον, ως σκεπτόμενοι πολίτες - για την προστασία του φυσικού κόσμου που τους περιβάλλει.

Δραστηριότητες

- Οι μαθητές ανατρέχουν σε πηγές απ' όπου μπορούν ν' αντλήσουν το υλικό τους. Έτσι έρχονται σε επαφή με διαφορετικούς τρόπους πληροφόρησης όπως είναι η βιβλιοθήκη, τα μέσα ενημέρωσης, ο περιοδικός τύπος, η συνέντευξη, το internet κ.α.
- Εξοικειώνονται με την τέχνη της δημοσιογραφίας παίρνοντας συνέντευξη από άτομα σχετικά με το θέμα τους.
- Παρακολουθούν προβολές video, slides, ντοκιμαντέρ που έχουν σχέση με το θέμα τους.
- Παρουσιάζουν ως θεατρικό δρώμενο ή οργανώνουν συζητήσεις με το θέμα που κίνησε περισσότερο το ενδιαφέρον τους.
- Χειροτεχνούν, ζωγραφίζουν, κάνουν κολάζ τα σημαντικότερα ή περισσότερα προσφερόμενα σημεία της εργασίας τους.
- Επισκέπτονται χώρους σχετικούς με το θέμα τους π. χ. Μουσείο Εναλίας ζωής Ρεθύμνου, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ηρακλείου.

Κεφάλαια

1. Ορισμός της θάλασσας
2. Φυσικά χαρακτηριστικά της θάλασσας
3. Ιστορία της θάλασσας
4. Πολιτισμός και θάλασσα
5. Η ζωή στην ανοιχτή θάλασσα
6. Προσφορά της θάλασσας - καταστροφή του θαλάσσιου πλούτου - προστασία

Κεφάλαιο 1

Κεφάλαιο 2

- Φυσικά χαρακτηριστικά της θάλασσας
 - Σύσταση θαλάσσιου νερού:
 - Φυσικές ιδιότητες του θαλάσσιου νερού:
- αλατότητα: διαφορά ανάμεσα σε κλειστές και ανοιχτές θάλασσες
 - κατανομή της αλατότητας
Παράγοντες που την επηρεάζουν Βροχοπτώσεις - Πάγοι - Εκβολές ποταμών
 - Θερμοκρασία:
- θαλάσσια ρεύματα
- επιφάνεια - βυθός
 - οπτικές ιδιότητες
 - ακουστικές ιδιότητες

Κεφάλαιο 3

Ιστορία της θάλασσας

Η Θάλασσα λίκνο της ζωής: Προήλθε η ζωή από τη θάλασσα;

- Νησιά Γκαλάπαγκος
- Θαλάσσια ιζήματα - πετρώματα
- Απολιθώματα
- Πρωτόγονοι - Θεοποίηση της θάλασσας
- Ελληνικό δωδεκάθεο
- Χριστιανική παράδοση:
- μύθος κοσμογονίας
- άγιοι
- γιορτές
- εξαγνισμός
- Λαογραφία:
- θαλασσινές παραδόσεις
- θρύλοι
- δοξασίες - δεισιδαιμονίες
- καιρικές προγνώσεις
- δημώδεις αναφορές (ονειροκρίτες)

Κεφάλαιο 4

Πολιτισμός και θάλασσα

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ: Ένα πανάρχαιο σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών

- Μινωική θαλασσοκρατορία
- Κυκλαδικός πολιτισμός
- Μυκηναϊοί
- Αίγυπτος
- Κύπρος

ΕΛΛΑΔΑ: Μια μικρή πατρίδα με μήκος ακτών ίσο με το 1/5 του μήκους των ακτών της Ευρώπης.....

ΚΡΗΤΗ: Ένα νησί που ζει και αναπτύσσεται από τη θάλασσα.....

Κεφάλαιο 5

Η ζωή στην ανοιχτή θάλασσα

- Φυτοπλαγκτόν
- Ζωοπλαγκτόν
- Φυτά της θάλασσας
- Θάλασσας
- Ζώα της θάλασσας
- Εξέλιξη των ειδών
- Παράξενα και περίεργα
- Γνωρίζεις ότι.....

Κεφάλαιο 6

Προσφορά της θάλασσας

- Οικονομία
- Μεταφορές
- Τουρισμός
- Ωκεανοί: το μέλλον της γης
- Υποθαλάσσιες συγκοινωνίες
- Το θαλάσσιο φαρμακείο της φύσης
- Ενέργεια

Καταστροφή της θάλασσα

- Υπεραλιεία
- Πετρελαιοκηλίδες
- Ρύπανση της θάλασσας
- Εξαφάνιση φυτών και ζώων της θάλασσας
- Υποθαλάσσιες πυρηνικές δοκιμές: ένας εφιάλτης
- Αύξηση της στάθμης των ωκεανών λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου

Προστασία της θάλασσας

- Διεθνείς οργανισμοί
- Ιδιωτικές βιομηχανίες
- Μη κρατικές οργανώσεις
- Κράτος
- Πολίτες

ΘΕΜΑ: «Ρύπανση Εδάφους - Απορρίμματα»**6/ΘΕΣΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΡΙΤΣΑΣ****Εκπαιδευτικός υλοποίησης: Απόστολος Παπατόλιος****Τάξη Γ΄****Σκοπός - Στόχοι**Γνωστικοί

- Να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με:
 - ◆ τις αιτίες αύξησης των απορριμμάτων και τις επιπτώσεις.
 - ◆ τη διαφοροποίηση των απορριμμάτων (π.χ. ανακυκλώσιμα και μη).
 - ◆ τους σύγχρονους τρόπους διαχείρισης (ΧΥΤΑ, οργανικά λιπάσματα κ.τ.λ.).
- Να κατανοήσουν την πολυπλοκότητα διευθέτησης του προβλήματος.

Συναισθηματικοί

- Να συνειδητοποιήσουν τις ατομικές, αλλά και τις συλλογικές ευθύνες για την υπαρχουσα κατάσταση αναφορικά με το θέμα και γενικότερα με το περιβάλλον.
- Να αμφισβητήσουν και εν συνεχεία να αναθεωρήσουν αντιλήψεις και πρακτικές υιοθετώντας νέες αξίες και στάσεις.
- Να ενισχυθεί η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθησή τους, ώστε να τολμούν και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και δράσεις.
- Να διαπιστώσουν τη δυνατότά τους - το δικαίωμά τους για παρέμβαση.
- Να αποδέχονται τη διαφορετικότητα στα πλαίσια των μικροομάδων εργασίας, μέσω της συνεργασίας, της ανάληψης ρόλων & αρμοδιοτήτων και της ανταλλαγής σκέψεων & απόψεων.
- Απόκτηση ικανοτήτων για την αντιμετώπιση προβλημάτων της καθημερινής ζωής.

Ψυχοκινητικοί

- Ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων εκ μέρους των ίδιων των μαθητών.
- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης, μέσω του θεατρικού παιχνιδιού και της μίμησης ρόλων (πολίτης - Δήμαρχος - οδοκαθαριστής κ.τ.λ.).
- Εικαστικές δημιουργίες.

Μέθοδοι εργασίας

Κατά περίπτωση και ανάλογα με το προς εξέταση θέμα, θα εφαρμοστούν οι παρακάτω μέθοδοι προσέγγισης μεμονωμένα ή σε συνδυασμό μεταξύ τους:

- **Σχέδια εργασίας:** Εργασίες σε ομάδες, ανάθεση ρόλων και αρμοδιοτήτων, συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, προγραμματισμού ενεργειών και δράσεων, συλλογή - επεξεργασία δεδομένων, σύνθεση, παρουσίαση, αξιολόγηση.
- **Διεπιστημονική - Διαθεματική:** Μέσω των επιμέρους μαθημάτων του σχολείου (Φυσικά, Μελέτη περιβάλλοντος, Αισθητική Αγωγή, Μαθηματικά).
- **Μελέτη πεδίου:** Παρατήρηση, μετρήσεις, συλλογή στοιχείων, επεξεργασία (ερμηνεία, ταξινόμηση, διαπίστωση σχέσεων, επαλήθευση ή απόρριψη υποθέσεων), εξαγωγή και διατύπωση συμπερασμάτων.
- **Επίλυση προβλήματος:** Ανάλυση του προβλήματος στα μέρη που το απαρτίζουν. Αναζήτηση και καταγραφή όλων των εναλλακτικών λύσεων. Αξιολόγηση των προτεινόμενων λύσεων. Σχεδιασμός δράσεων που απαιτούνται και πραγματοποίησή τους.
- **Διάλεξη:** Για την αποσαφήνιση επιστημονικών εννοιών και ορολογίας.

- **Βιοματική:** Ζωγραφική, κατασκευές από «άχρηστα» υλικά, θεατρικό παιχνίδι.
- **Παιχνίδια ρόλων:** Δραματοποίηση με αυτοσχέδια έργα.

Στην πορεία υλοποίησης θα γίνει εφαρμογή όλων των μεθόδων χρησιμοποιώντας μία **συνθετική μέθοδο**, όπου θα ακολουθήσουμε τις αρχές της μαθητοκεντρικής διδασκαλίας, διατηρώντας ένα κλίμα δημοκρατίας, συνεργασίας και μέσα από τη διεπιστημονικότητα να κατακτήσουν τις γνώσεις που χρειάζονται για να δράσουν ανάλογα.

Ομάδες εργασίας - Θέματα

Α΄ ομάδα

- Αιτίες αύξησης των απορριμμάτων και επιπτώσεις.
- Εντοπισμός και καταγραφή σημείων, που αποτελούν εστίες εντός του οικισμού.
- Σήμανση σε χάρτη της περιοχής των παράνομων χωματερών. Εντοπισμός και φωτογράφησή τους. Συνέπειες από τη λειτουργία τους.
- Υποβολή προτάσεων προς φορείς (Τοπικό Συμβούλιο, Πολιτιστικό Σύλλογο).

Β΄ ομάδα

- Κατηγοριοποίηση των απορριμμάτων (π.χ. ανακυκλώσιμα και μη).
- Έρευνα δράσης: Καταγραφή ποσότητας και είδους οικιακών απορριμμάτων.
- Στατιστική ανάλυση, πίνακες και γραφήματα. Συμπεράσματα.
- Απλό πείραμα. Ανακύκλωση χαρτιού.

Γ΄ ομάδα

- Σύγχρονοι τρόποι διαχείρισης των απορριμμάτων (ΧΥΤΑ, οργανικά λιπάσματα κ.τ.λ.).
- Ενταφιασμός διαφορετικών ειδών απορριμμάτων για έρευνα και μελέτη (κατηγοριοποίηση απορριμμάτων ανάλογα με το χρόνο αποσύνθεσης).
- Τοποθέτηση κάδων στους διαδρόμους του σχολείου και την αυλή για τη συλλογή υλικών (υπολείμματα τροφίμων, φύλλα από φυτά) και αποκομιδή τους στο χώρο παραγωγής οργανικού λιπάσματος.

Κοινές δράσεις ομάδων

- Παρασκευή οργανικού λιπάσματος.
- Εγκατάσταση και λειτουργία θερμοκηπίου με βιολογική καλλιέργεια.
- Δενδροφύτευση σε συνεργασία με φορείς του Δημοτικού Διαμερίσματος.
- Ανακοινώσεις και αφίσες με οικολογικά μηνύματα σε εμφανή σημεία.
- Ελεύθερη δημιουργία (ζωγραφική, διάφ. έργα) με ανακυκλούμενα υλικά.
- Πραγματοποίηση ημερίδας.

Συνεργασία με φορείς

- Δ/ντης σχεδιασμού & προγραμματισμού Νομαρ/κής Αυτοδιοίκησης.
- Τοπικό Συμβούλιο
- Αντιδήμαρχος Αγ. Νικολάου
- Σύλλογος γονέων & κηδεμόνων
- Γεωπόνος Δήμου Αγ. Νικολάου
- Υπεύθυνη Περ/κής Εκπ/σης Ν. Λασιθίου
- Πολιτιστικός και Αναπτυξιακός Σύλλογος Κριτσάς

Λιδακτικές επισκέψεις

- Επίσκεψη σε παράνομες χωματερές.
- Επίσκεψη σε ΧΥΤΑ και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

Αξιολόγηση

- Αρχική Αξιολόγηση
- Διαμορφωτική Αξιολόγηση
- Τελική Αξιολόγηση

Παρουσίαση προγράμματος

- Ενημέρωση των κατοίκων με τη διανομή φυλλαδίων.
- Δημοσιεύσεις στην εφημερίδα του σχολείου και στον τοπικό τύπο.
- Ανακοινώσεις και αφίσες με οικολογικά μηνύματα σε εμφανή σημεία του οικισμού.
- Ανακοινώσεις από ραδιοφωνικό σταθμό και μέσω της ιστοσελίδας του σχολείου.
- Πραγματοποίηση ημερίδας: Ανοιχτή παρουσίαση των εργασιών στο σχολείο και στην κοινωνία στο τέλος του έτους
- Έκθεση φωτογραφιών, ζωγραφικής και κατασκευών από ανακυκλούμενα υλικά.

Βιβλιογραφία - Πηγές

- 1) Εφημερίδα ΑΝΑΤΟΛΗ:
- 2) Denise & Pascal Chauvel, (1998), Μετ. Δ. Παπαδοπούλου, «*Παιδαγωγική και Περιβάλλον*», Τυπωθύτω.
- 3) Μελέτη του ΟΟΣΑ, «*Οικιακά απορρίμματα (Επιλεκτική συλλογή και ανακύκλωση)*» (1986), Παρασωτηρίου Α.Ε.
- 4) Π. Σ. Κόλλια, «*Απορρίμματα. Αστικά - βιομηχανικά, Συλλογή - μεταφορά, ανακύκλωση, καύση, λιπασματοποίηση*», (1993), Αθήνα, Παρασωτηρίου Α.Ε.
- 5) Ε.Ρ.Υ.Ε.Α, «*Το περιβάλλον και η προστασία του*», (1977)
- 6) G. Martz, Μετ. Ν.Ν. Παπαδοπούλου, «*Προστασία του Περιβάλλοντος*», Αθήνα, (1977), Μ. Γκιούρδας.
- 7) Γ.Α. Αναστασόπουλος, «*Το Περιβάλλον*», Αθήνα, (1998), Εκδ. Σ.Δ. Βασιλόπουλος.
- 8) ΤΕΕ Ανατ. Κρήτης, «*Διαχείριση στερεών αποβλήτων στη Ελλάδα*», Ηράκλειο, (1983).
- 9) 9. Μ. Αλεξάκη, Ι. Αγαπητίδης, «*Η διαχείριση των απορριμμάτων στην ελληνική περιφέρεια*», Β΄ έκδοση, (1991), Ελλην. Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης Α.Ε.
- 10) Ν.Σ. Χριστοδουλάκη, «*Οικολογία (εισαγωγή στη Μελέτη του περιβάλλοντος)*», Αθήνα (1995), Εκδ. Πατάκη.
- 11) «*Οδηγός σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης*», Αθήνα, (1989), Ελλην. Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης.
- 12) Ν.Κ. Χλέπας - Ε. Μέρτζιου, «*Οδηγός του πολίτη για την προστασία του περιβάλλοντος*», Εκδ. Παπαζήση.
- 13) Ελλην. Εταιρία Θυματολογίας, «*Το περιβάλλον ως θύμα και η προστασία του*», Αθήνα (2000), Εκδ. Περιβολάκι και Ατραπός Ο.Ε.
- 14) «*Η Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Για το Περιβάλλον*», Τόμος 1, Γενική πολιτική, Λουξεμβούργο, (1995).
- 15) «*Πράσινο Βιβλίο, Για το Αστικό Περιβάλλον*», Επιτρ. Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (1990).
- 16) «*Περιβαλλοντική Εκπ/ση, Αρχές, φιλοσοφία, Μεθοδολογία, παιχνίδια & ασκήσεις*», Αθήνα (2002), GUTENBERG.
- 17) ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ: Αναζήτηση πληροφοριών και στοιχείων για τη ρύπανση από στερεά απόβλητα (αιτίες -συνέπειες).

ΘΕΜΑ: «Η θάλασσα στην τάξη μας»**4ο και 5ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΕΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ****Εκπαιδευτικός υλοποίησης: Πασσίσης Αθανάσιος****Τάξη Α΄****ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: «Θαλάσσιο Περιβάλλον»****Αφόρμηση:**

Η αφόρμηση των μαθητών αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα για την επιτυχία του προγράμματος, αφού πρέπει να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να διατηρηθεί αυτό μέχρι την ολοκλήρωση των στόχων που έχουν τεθεί, τουλάχιστον στο μεγαλύτερο μέρος τους.

Το πρώτο ερέθισμα των μαθητών ξεκίνησε με την ακρόαση επιλεγμένων μουσικών κομματιών, σχετικών με τη θάλασσα, δημιουργώντας στην αίθουσα μια ευχάριστη ατμόσφαιρα και μια όμορφη ψυχική διάθεση των παιδιών.

Το δεύτερο ερέθισμα είχε να κάνει με ένα παιχνίδι «**μαντεύω το αντικείμενο**». Τα παιδιά με την αφή προσπαθούσαν να βρουν το αντικείμενο που έπιαναν και είχε σχέση με τη θάλασσα (π.χ. φύκια, βότσαλα, σφουγγάρια, αλάτι κ.ά.).

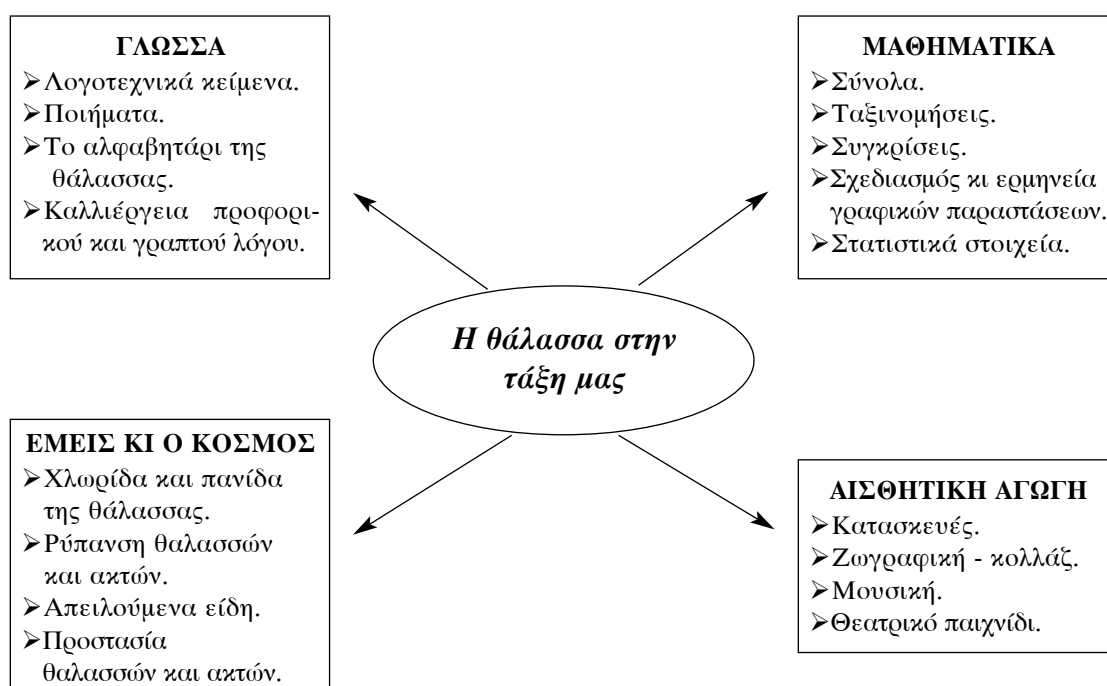
Το τρίτο ερέθισμα αφορούσε ένα διάλογο των μαθητών με το δάσκαλο για το χρώμα της θάλασσας, στηριγμένο στο βιβλίο της Βούλας Μάστορη «**Το χρώμα της θάλασσας**».

Κατά τη διάρκεια των παραπάνω δραστηριοτήτων, οι μαθητές έλεγαν λέξεις, σχετικές με τη θάλασσα, οι οποίες γράφονταν στον πίνακα και θα αποτελούσαν τον οδηγό μας για τον περαιτέρω σχεδιασμό του προγράμματος.

Καθορισμός στόχων

- Ενεργός συμμετοχή όλων των μαθητών μέσα στην τάξη και έξω από αυτή, μέσω των δραστηριοτήτων που καλούνται να εκπληρώσουν.
- Καλλιέργεια και εξάσκηση ομαδικού πνεύματος και συνεργασίας.
- Γνωριμία των μαθητών με θέματα που αφορούν το τοπικό τους αλλά και το ευρύτερο φυσικό περιβάλλον.
- Ευαισθητοποίηση, γνώση και στάσεις ζωής.
- Εξοικείωση με τη μεθοδολογία και τις στρατηγικές της Ευέλικτης Ζώνης (παιχνίδια ρόλων, εργασία σε ομάδες, έρευνα, συλλογή - σύνθεση - επεξεργασία πληροφοριών κ.ά.).
- Γνωριμία με το ζωτικό χώρο της θάλασσάς τους.
- Καλλιέργεια προβληματισμού και κριτικής σκέψης.
- Κατανόηση της σπουδαιότητας της ισορροπίας της φύσης.
- Ανακάλυψη των αιτιών της ρύπανσης της θάλασσας και απειλής των θαλάσσιων οργανισμών.
- Γνωριμία με διάφορα στοιχεία της θάλασσας (ζώα, φυτά, γεωγραφικούς όρους, μύθους, ιστορία και λαϊκή παράδοση).
- Καλλιέργεια αφηγηματικού και γραπτού λόγου, δημιουργικής σκέψης.
- Καλλιέργεια φαντασίας και καλλιτεχνικών δεξιοτήτων.
- Συνεργασία κι εξάσκηση στην ομαδική δουλειά και καλλιέργεια του οργανωτικού πνεύματος.

Μαθήματα που εμπλέκονται στην υλοποίηση της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας

Σχεδιασμός Εργασίας

- Διάλογος με τους μαθητές για την επιλογή των θεμάτων που τους κινεί περισσότερο το ενδιαφέρον και θέλουν να επεξεργαστούν, με βάση τις γνώσεις και τις αντιλήψεις τους αλλά και με τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους.
- Εξακίνηση του θέματος.
- Χωρισμός των μαθητών σε ομάδες εργασίας, σύμφωνα με τα θέματα που επέλεξαν για να ασχοληθούν.
- Συζήτηση για τον τρόπο με τον οποίο θα δουλέψει η κάθε ομάδα.

Μεθοδολογία και τρόπος υλοποίησης

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί είναι η μέθοδος με σχέδια εργασίας.

Ο τρόπος υλοποίησης στηρίζεται:

- Στη συλλογική έρευνα και αναζήτηση των πληροφοριών.
- Στη συζήτηση μέσα στη τάξη, με αφορμή κάποια διδακτική ενότητα, με το δάσκαλο και μεταξύ των μελών των ομάδων.
- Στα ατομικά ή ομαδικά φύλλα εργασιών και δραστηριοτήτων.
- Στην επαφή με διάφορους φορείς και κατοίκους της περιοχής.
- Στις συναντήσεις με ειδικούς μέσα στην τάξη ή στον τόπο εργασίας τους.
- Στις εκπαιδευτικές επισκέψεις που μπορεί να πραγματοποιηθούν στη κοντινή παραλία ή σε κάποιο σχετικό χώρο (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Ι.Θ.Α.ΒΙ.Κ, κ.α.).
- Στη νέα τεχνολογία (βίντεο, cd-rom, διαδίκτυο).

Διάρκεια ενότητας

Ο χρόνος διάρκειας εξαρτάται από το πλήθος των δραστηριοτήτων που θα εκτελέσουν οι μαθητές και κυρίως από τη συνεργασία μεταξύ των μελών της κάθε ομάδας και τη διακριτική παρότρυνση του δασκάλου σε κάθε δυσκολία που πα-

ρουσιάζεται. Θεωρούνται απαραίτητα τα διαλείμματα ενημέρωσης, συζήτησης και βελτίωσης του προγράμματος, ώστε να μην ατονήσει το ενδιαφέρον και η διάθεση των μαθητών.

Η διάρκεια του συγκεκριμένου προγράμματος δεν υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Μπορεί πολύ εύκολα η διάρκεια να μειωθεί αλλά και να αυξηθεί, εφόσον υπάρχει ενδιαφέρον.

Πηγές και βοηθήματα

Σχολικά βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, λογοτεχνικά βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, βιντεοκασέτες, Η/Υ, cd-rom, διαδίκτυο, φωτογραφίες, χάρτες, κασετόφωνο, χαρτικά και διάφορα υλικά για κατασκευές και χειροτεχνίες, υλικά της θάλασσας.

Επισκέψεις

- Στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας.
- Στο Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας Κρήτης (Ι.ΘΑ.ΒΙ.Κ).
- Σε κοντινές παραλίες.
- Στο λιμάνι της πόλης.
- Στην Ψαραγορά.

Αξιολόγηση

Αξιολόγηση και ανατροφοδότηση γίνεται καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος μεταξύ των ομάδων εργασιών κατά την παρουσίαση του θέματος στην τάξη.

Αφορά τους στόχους που τέθηκαν κατά το σχεδιασμό του προγράμματος και κατά πόσο επιτεύχθηκαν και σε ποιο βαθμό.

Κυρίως όμως αξιολογείται η ενεργός συμμετοχή των μαθητών και οι στάσεις που απόκτησαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος.

ΘΕΜΑ: «Κι οι δρόμοι έχουν τη δική τους ιστορία»
4ο και 5ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Εκπαιδευτικοί υλοποίησης: Αγγελική Κίτσου-Μαγαράκη
Τάξεις Ε΄ - ΣΤ΄

Κριτήριο επιλογής του θέματος: Ο ρόλος και η σημασία του «δρόμου» στη ζωή μας.

Σκοπός

Να έχει κάθε δρόμος «μια φωλιά για τα πουλιά» και μια «καρδιά για τα παιδιά».

Στόχοι

- α) Ευαισθητοποίηση των μαθητών απέναντι στην καθημερινότητα και το άμεσο περιβάλλον, μέσα από τη συνειδητοποίηση του ότι αυτά αποτελούν ζωντανό και αναπόσπαστο μέρος της ζωής τους.
- β) Απόκτηση γνώσεων σχετικά με την «ιστορία» των δρόμων και την εξέλιξή τους στο χώρο και το χρόνο. Συνειδητοποίηση της παρουσίας του παρελθόντος μέσα στο παρόν.
- γ) Συνειδητοποίηση από τους μαθητές του γεγονότος ότι ο δρόμος και η γειτονιά τους αποτελούν κοινή αφετηρία στη ζωή τους και γέφυρα που τους ενώνει και δεν τους χωρίζει.
- δ) Καλλιέργεια επιθυμίας για γνωριμία και επικοινωνία με τους ανθρώπους που ζουν στον ίδιο δρόμο, στην ίδια γειτονιά.
- ε) Απόκτηση κριτικής στάσης απέναντι στα τεκταινόμενα στο δρόμο αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα, συνειδητοποίηση δυνατοτήτων παρέμβασης σ' αυτά, ώστε να γίνουν οι μαθητές στο μέλλον ενεργοί πολίτες.

Αφετηρία: Ένα συμβάν στο δρόμο ή ... ένα τραγούδι, όπως: «Ο δρόμος είχε τη δική του ιστορία».

Συζήτηση - Επιχειρηματολογία για την επιλογή του θέματος - **Απόφαση** (πιθανή ψηφοφορία).

Μετά την επιλογή του θέματος ακολουθεί:

- α) «Καταιγισμός» ιδεών (Τι ξέρουμε-Τι θέλουμε να μάθουμε).
 - β) Ομαδοποίηση των δεδομένων-Υποθέματα.
 - Η λέξη «δρόμος» και οι έννοιες που κρύβει.
 - Ονομασία και μετονομασία των δρόμων-Προέλευση.
 - Η κατάσταση των δρόμων
 - Χωροταξική διάταξη των δρόμων
 - Δημιουργία και εξέλιξη των δρόμων-Ιστορική διαδρομή.
 - Η καθημερινή ζωή στους δρόμους.
 - γ) **Χωρισμός σε ομάδες.** Οι ομάδες θα δημιουργηθούν με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών ή τη γειτονία. Θα πρέπει να είναι ανομοιογενείς ως προς την επίδοση και το φύλο. Κάθε ομάδα θα έχει το συντονιστή, το φροντιστή, το γραμματέα και τον εμπυχωτή της.
 - δ) **Επιλογή υποθέματος** από κάθε ομάδα - **Εξακτίωση - Ενδοομαδικός επιμερισμός εργασίας.**
 - ε) **Κατευθυντήριες γραμμές** ως προς τον τρόπο εργασίας των ομάδων: Πλαίσια δράσης, Πηγές-Βοηθήματα, Μέσα.
- Επιμερισμός υποθεμάτων** (εξακτίωση)
Ονομασία και μετονομασία των δρόμων

Πληροφορίες σχετικές με την ονομασία του δρόμου μας παραπέμπουν στην Ιστορία - Μυθολογία, Γεωγραφία, Λογοτεχνία...

Σχέσεις των δρόμων ως προς την ονομασία τους.

Μετονομασία - Λόγοι που οδηγούν σ' αυτή.

Χωροταξία

Χάρτης πόλεως-Σχεδιάγραμμα.

Δημόσια κτίρια-Υπηρεσίες.

Πινακίδες.

Δημιουργία χάρτη με τους δρόμους κατοικίας των παιδιών.

Μεγέθυνση σε κλίμακα.

Είδη δρόμων.

Απόσταση και επικοινωνία. Δρόμοι επικοινωνίας.

Ιστορική διαδρομή

Οι δρόμοι της πόλης μας παλιά και σήμερα.

Δημιουργία και εξέλιξη των δρόμων από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας.

Η ιστορία του οδικού δικτύου στην Ελλάδα (Ίδρυση Νεοελληνικού Κράτους).

Η εξέλιξη των δρόμων (εξωραϊσμός, φωτισμός, καθαριότητα).

Δρόμοι και μέσα συγκοινωνίας.

Καθημερινή ζωή

Κυκλοφορία.

Ανθρώπινοι τύποι.

Ανθρώπινες σχέσεις (παλιά-σήμερα).

Αδέσποτα ζώα.

Καταστήματα.

Στιγμιότυπα.

Κατάσταση των δρόμων

Ποιότητα-Ασφάλεια.

Κώδικας κυκλοφορίας για πεζούς.

Ρυμοτομία.

Πώς θα ήθελαν τα παιδιά τους δρόμους της πόλης.

Παρέμβαση των πολιτών στην κατάσταση των δρόμων.

Υποχρεώσεις της Πολιτείας.

Υποχρεώσεις των πολιτών.

Διαθεματική προσέγγιση-Μαθήματα που εμπλέκονται: (Ενδεικτικά παραδείγματα)

- **Γλώσσα** (Βλ. Γλωσσική προσέγγιση).
- **Μαθηματικά** (σχεδιαγράμματα-μεγέθυνση με κλίμακα-ρυμοτομία..).
- **Γεωγραφία** (δρόμοι με γεωγραφικές αναφορές, προσανατολισμός-δημιουργία χάρτη).
- **Ιστορία-Μυθολογία** (αναφορές σε ιστορικά πρόσωπα και γεγονότα με βάση την ονομασία των δρόμων-οι δρόμοι παλιά και σήμερα-δημιουργία και εξέλιξη του οδικού δικτύου-μυθικά πρόσωπα..).
- **Θρησκευτικά** (ονόματα δρόμων αφιερωμένα σε αγίους και πρόσωπα της Εκκλησίας...).
- **Φυσική** (υλικά των δρόμων- γέφυρες- φωτισμός...).
- **Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή** (ανθρώπινοι τύποι των δρόμων, όπως τα παιδιά των φαναριών-κώδικας κυκλοφορίας για πεζούς- αδέσποτα ζώα-παρέμβαση πολιτών - σχέσεις των ανθρώπων).
- **Αισθητική Αγωγή** (δρώμενα με στιγμιότυπα από τη ζωή στο δρόμο-τραγούδια

με σχετικές αναφορές, όπως η «Οδός Ονειρών»-εικαστική έκφραση με σκίτσα, ζωγραφιές, πίνακες ζωγραφικής...).

Γλωσσική προσέγγιση

(Η λέξη «δρόμος» και οι έννοιες που κρύβει)

δρόμος (ετυμολογία) < αρχ. δρόμος = τρέξιμο < έδραμον (αόρ. ρήματος τρέχω)

Συνώνυμες λέξεις: οδός - πάτος - ρύμη - ατραπός

Ρήματα που έχουν σχέση με τη λέξη δρόμος ή τις συνώνυμες της: **οδεύω, οδοιπορώ, πατώ, περπατώ, πορεύομαι, διαβαίνω.**

Παράγωγες: δρομέας, οδοιπόρος, διαβάτης...

Σύνθετες: οδοποιία, ευοδώνω, δίοδος, είσοδος, έξοδος, διέξοδος, ρυμοτομία, απόπατος, μονοπάτι... ταχυδρόμος, λαμπαδηδρόμος, χιονοδρόμος, σκυταλοδρομία, αεροδρόμιο, ελικοδρόμιο, διάδρομος, πρόδρομος & Πρόδρομος, καταδρομέας, χωματόδρομος, καρόδρομος, αναδρομή, εκδρομή...

Εκφράσεις: «εν τη ρύμη του λόγου», «ακολουθούμε την πεπατημένη», «δρόμο παίρνει, δρόμο αφήνει»...

Μεταφορική χρήση: «...είναι του δρόμου», «πήρε δρόμο», «έμεινε στους πέντε δρόμους», **Δρόμοι του νου, της καρδιάς, ουράνιοι, κλειστοί, φιδίσιοι...**

Επίθετα που χαρακτηρίζουν τους δρόμους:

<u>Επίθετα</u>	<u>Αντίθετα</u>
φαρδύς	στενός
πλατύς
μακρινός
δαιδαλώδης
περιφερειακός
ανώμαλος
λιθόστρωτος

Ξένες λέξεις που επιβιώνουν στη γλώσσα μας: **σοκάκι** (τουρκ.sokak), **καλντερίμι** (τουρκ.kaldirim), **στράτα** (λατ.& ιταλ.strata>αγγλ.street...)

Άλλες αναφορές: δρομόνας (βυζαντινό πλοίο), **καμήλα η δρομάς...**

Λογοτεχνικά κείμενα που αναφέρονται σε περιγραφές δρόμων π.χ.

N. Καζαντζάκης, *Ο Καπετάν Μιχάλης*, X. Λιοντάκης, *Ηράκλειο*, *Μια πόλη στη Λογοτεχνία*, εκδ. Μεταίχμιο, Οδ. Ελύτης, «*Δρόμοι περπατημένοι κι απερπάτητοι...*» (Βλ. *Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας*) ...

Από τα **σχολικά βιβλία:** «Βουβοί δρόμοι», «Νυχτερινό καταφύγιο»

(*Γλώσσα*, Τάξη Στ'), «Δρόμοι καθαροί και φωτισμένοι» (*Γλώσσα*, Τάξη Δ')

Γραπτή έκφραση: Περιγραφή ενός δρόμου

Στιγμιότυπα -εικόνες του δρόμου

Ένα ατύχημα ή ένα αστείο περιστατικό

Κυκλοφοριακή κίνηση στο κέντρο της πόλης

Μια θεατρική σκηνή

Καταγραφή των σχέσεων των ανθρώπων που ζουν σ' ένα δρόμο-συνεντεύξεις...

(Όλα τα παραπάνω είναι ενδεικτικά)

Μετά την εξακτίνωση κάθε ομάδα επιλέγει τον τρόπο, τα μέσα και το ρόλο του κάθε παιδιού στην έρευνα και τον τρόπο παρουσίασης της εργασίας.

Η παρουσίαση γίνεται αρχικά σε επίπεδο τμήματος. Ακολουθεί κριτική αξιολόγηση του έργου της ομάδας από την ίδια και τις άλλες ομάδες.

Αφού ολοκληρωθεί η όλη διαδικασία μπορεί να γίνει παρουσίαση του θέματος και του υλικού σε επίπεδο τάξης ή και Σχολείου και να εκπονηθεί κάποιο φυλλάδιο.

ΘΕΜΑ: «Κρητικός αργαλειός και... Κρητική φορεσιά»**1ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΗΤΕΙΑΣ****Εκπαιδευτικός υλοποίησης: Κουφάκη Μαρία****Τάξη Γ'****Προβληματισμός:**

Σβήνοντας ένα κομμάτι από το παρελθόν

είναι σαν να σβήνεις ένα κομμάτι από το μέλλον. (Γ. Σεφέρης)

- Με τη σκέψη αυτή και με αφορμή ερωτήσεις των παιδιών μέσα από το μάθημα της Ιστορίας και του Εμείς και ο Κόσμος, σχετικά με την ενδυμασία των προγόνων μας και τα υλικά που χρησιμοποιούσαν για αυτήν, αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με την Κρητική φορεσιά και τον Κρητικό αργαλειό.
- Συνθέτοντας το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον θα μπορέσουν να αντιληφθούν όσο γίνεται πιο κατανοητά την εξέλιξη του ανθρώπου μέσα από την ιστορία.

Σκοπός του προγράμματος ήταν η περισσότερο συστηματική επαφή των μαθητών με τη λαϊκή παράδοση μέσα από επεξεργασμένο πρόγραμμα.

Οι στόχοι του προγράμματος**A. Γνωστικοί**

1. Η επαφή των μαθητών με τις όψεις του Παραδοσιακού και σύγχρονου λαϊκού Πολιτισμού.
2. Η κατά το δυνατόν καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας εξέλιξης του σύγχρονου πολιτισμού.
3. Η μετάβαση από την οικοτεχνία στη βιοτεχνία - βιομηχανία

B. Στόχοι με τη μορφή δεξιοτήτων και συμπεριφορών.

1. Η συλλογικότητα και η συνεργασία ανάμεσα στους μαθητές.
2. Καλύτερη επικοινωνία των παιδιών, με συμμαθητές, διδάσκοντες, γονείς.

1η Φάση:

Σχεδιασμός της εργασίας: Τα θέματα με τα οποία θα ασχοληθούν τα παιδιά από 1 - 10 - 2002 έως 31 - 5 - 2003 είναι:

- Ρούχο, αλλαξιά, ενδυμασία, φορεσιά. Τέσσερις ίδιες λέξεις με διαφορετική σημασία για την Κρητική παράδοση.
- Τα υφάσματα στην Κρήτη - Προέλευση και κατασκευή τους. Για να μπορέσουμε όμως να μελετήσουμε αυτά σε έκταση πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερα τον κρητικό αργαλειό τη χρησιμότητα και τις ιδιαιτερότητές του.

Κρητικός αργαλειός

- Με ερωματολόγιο που θα δοθεί στα παιδιά θα μπορέσουν να βρουν και να μάθουν τα μέρη που αποτελείται ο αργαλειός και τη χρήση του.

Θα μελετηθεί ακόμα:

1. Η προετοιμασία της ύφανσης.
2. Πρώτη ύλη
3. Η προετοιμασία της πρώτης ύλης-αντικείμενα που χρησιμοποιούν για τις εργασίες αυτές
4. Η ύφανση
5. Τα προϊόντα του κρητικού αργαλειού

Για... να γνωρίσουμε όμως από κοντά τον αργαλειό κομματιάζοντάς τον...**Ο Κρητικός αργαλειός και η Κρητική μούσα**

- Πιστεύουν πολλοί πως η λαϊκή ποίηση αναπτύχθηκε δίπλα στον αργαλειό. Γιατί ο

κρητικός αργαλειός είναι μια δουλειά που αρχίζει και τελειώνει με το τραγούδι.

- Πολλά τραγούδια και δίστιχα στην Κρήτη είναι εμπνευσμένα από τον αργαλειό.

Κρητική φορεσιά

Γνωριμία με την:

- Ανδρική φορεσιά
- Γυναικεία φορεσιά

2η Φάση: Διεξαγωγή δραστηριοτήτων.

- Τα παιδιά συμμετέχουν στο σχέδιο εργασίας με:
- Το λαογραφικό δελτίο - ερωτηματολόγιο που τους έχει δοθεί. Ρωτώντας τον παππού και τη γιαγιά, μαθαίνουν, παρατηρούν και παίζουν ότι πληροφορίες χρειάζονται.
- Την καταγραφή των στοιχείων που έχουν μαζέψει. Η συγκέντρωση και η καταγραφή των στοιχείων γίνεται σε μικρές ομάδες.
- Με τη ζωγραφική, το κολλάζ και άλλες κατασκευές κάνουν ορατές τις σκέψεις τους.
- Φωτογραφίες από περιοδικά, βιβλία ή άλλο υλικό σχετικό με το θέμα, όπου το εκθέτουν στην αίθουσα.
- Συζητούν προβλήματα που συνάντησαν κατά την εργασία τους.
- Παρουσιάζουν οι ομάδες την πορεία της εργασίας τους μέσα στην τάξη.

Πηγή για την άντληση του υλικού είναι:

- Περιοδικά, βιβλία σχετικά με την παράδοση του τόπου μας... μα πάνω απ' όλα μαρτυρίες παλαιών.
- Indernet

Το διδακτικό υλικό θα συμπληρώνεται από:

- Διαφάνειες σχετικές με το θέμα.
- Σλάιτς
- Βιντεοταινίες.
- Επίσκεψης στο Λαογραφικό Μουσείο Σητείας, Πεύκων & Χαμαιζίου. Ο Επίσκεψη στο Λύκειο Ελληνίδων, για να δουν από κοντά ενδυμασίες του τόπου μας και των άλλων διαμερισμάτων της Ελλάδας. Παρατήρηση και σύγκριση ενδυμασιών. Μεταμφιέσεις των ίδιων των παιδιών.

Η κατανόηση του αντικειμένου θα γίνεται:

- Με το κυνήγι των λέξεων.
- Με σταυρόλεξα.
- Μέσα από το παιχνίδι.
- Σε συνεργασία με τα παιδιά και τους γονείς, σε ένα σημείο της τάξης θα στηθεί η «Γωνιά της παράδοσης».
- Στη γωνιά αυτή θα υπάρχουν φωτογραφίες, παλιά αντικείμενα σχετικά με το θέμα, καρτ - ποστάλ, μινιατούρες με ενδυμασίες και από άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, δημιουργήματα των παιδιών εμπνευσμένα από την λαϊκή παράδοση.

3η Φάση: Περάτωση του σχεδίου εργασίας

- Μαζί με τα παιδιά συζητήσαμε και αποφασίσαμε στο τέλος του διδακτικού έτους να γίνει παρουσίαση της εργασίας τους. Η παρουσίαση θα γίνει με τη συνεργασία όλων των παιδιών χωριζόμενα σε ομάδες. Κάθε ομάδα θα παρουσιάσει το δικό της θέμα, με το δικό της ρυθμό και τρόπο.
- Στην παρουσίαση της εργασίας μας θα χρειαστούμε και μικρούς οργανοπαίχτες της κρητικής μουσικής, που θα συνοδεύσουν την παρουσία μας και θα την φέρουν πιο κοντά στην παράδοση.
- Η εργασία μας, αν μας δοθεί χρόνος, θα παρουσιαστεί και σε μορφή περιοδικού για όλους τους μικρούς φίλους μας, που θα θελήσουν να μάθουν για την κρητική ενδυμασία και την ιστορία της.

ΘΕΜΑ: «Παραδοσιακοί χοροί της Κρήτης - Μύθος και Ιστορία»**4ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΕΑΣ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ****Εκπαιδευτικοί υλοποίησης: Ζεμπίλης Στέλιος - Μανρομανωλάκης Νικήτας****Τάξη ΣΤ'**

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια ολόκληρου του σχολικού έτους. Ακολούθησε η εξής διαδικασία:

A. Επιλογή θέματος

Ξεκινώντας η καινούρια σχολική χρονιά οι μαθητές της ΣΤ' τάξης ζήτησαν να τηρηθεί η υπόσχεση που τους είχε δοθεί την προηγούμενη χρονιά και να ετοιμάσουν ένα χορευτικό για το τέλος της καινούριας χρονιάς. Η ιδέα το χορευτικό αυτό να προέρχεται από δικούς μας τοπικούς χορούς και μάλιστα από χορούς οι οποίοι σχεδόν έχουν εξαφανιστεί τα ενθουσίασε. Ξεκινήσαμε λοιπόν να κάνουμε ένα ταξίδι στο χρόνο, να δούμε ποιοι είναι οι χοροί αυτοί ποια είναι η ιστορία τους και να εκπληρωθεί έτσι και η επιθυμία των παιδιών.

B. Στόχοι

Τέθηκαν οι εξής σκοποί και στόχοι:

- ◆ Να έρθουν οι μαθητές πιο κοντά στους παραδοσιακούς μας χορούς και να τους αγαπήσουν περισσότερο.
- ◆ Να γνωρίσουν πόσοι και ποιοι είναι οι χοροί αυτοί.
- ◆ Να μάθουν πως να συλλέγουν πληροφορίες από διάφορες πηγές να τις καταγράφουν και να τις αξιοποιούν
- ◆ Να μάθουν να συνεργάζονται και να δουλεύουν ομαδικά.
- ◆ Να αισθάνονται περήφανα για τη χορευτική και γενικότερα κρητική παράδοση.

Γ. Επιμέρους ενότητες

Το θέμα μας χωρίστηκε στις παρακάτω ενότητες:

- ◆ Κρήτη γενικά. Ιστορική αναδρομή.
- ◆ Οι χοροί στη μινωική Κρήτη.
- ◆ Χοροί που χορεύονται και χορεύονταν στην Κρήτη.
- ◆ Διαδρομή των χορών μέσα από ιστορικά και μυθολογικά στοιχεία.
- ◆ Εκμάθηση κάποιων χορών.

Δ. Σχεδιασμός δραστηριοτήτων

Τα παιδιά χωρίστηκαν σε 4 ομάδες των 7 μαθητών και κάθε ομάδα ανέλαβε τη συγκέντρωση στοιχείων για κάθε επιμέρους ενότητα, χωρίς αυτό να αποκλείει την συγκέντρωση και παρουσίαση στοιχείων για οτιδήποτε ήταν σχετικό με το θέμα μας από οποιαδήποτε ομάδα.

Για τη συγκέντρωση του υλικού οι μαθητές χρησιμοποίησαν σχολικά βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, περιοδικά, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, συνεντεύξεις από γονείς, συγγενείς, φίλους, κ.τ.λ. και οι επιμέρους δραστηριότητες ήταν οι εξής:

- ◆ Ενημέρωση των γονέων για το πρόγραμμά μας και παράκληση για τη βοήθειά τους.
- ◆ Συγκέντρωση ιστορικών στοιχείων γενικά για την Κρήτη.
- ◆ Καταγραφή των κρητικών χορών.
- ◆ Συγκέντρωση ιστορικών, μυθολογικών στοιχείων, μαντινάδων, φωτογραφιών για τον κάθε χορό.

- ◆ Χωρισμός των χορών σε «ξεχασμένους - τοπικούς» και χορούς που εξακολουθούν να χορεύονται σε ολόκληρη την Κρήτη.
- ◆ Σχεδιάστηκε η Κρήτη, χωρίστηκε σε νομούς και αντιστοιχίσαμε τον κάθε χορό με την περιοχή που θεωρείται η «ιδιαιτέρη» πατρίδα του.
- ◆ Έγινε αναπαράσταση πήλινων εδωλίων που αναπαριστούν ανδρικούς και γυναικείους χορούς της μινωικής εποχής.
- ◆ Συγκεντρώνονταν τα επιμέρους στοιχεία κάθε ομάδας και ολοκληρώνονταν η ιστορία του κάθε χορού.
- ◆ Προβλήθηκε βιντεοκασέτα με όλους τους παραδοσιακούς μας χορούς.
- ◆ Μάθαμε να χορεύουμε κάποιους «ξεχασμένους» χορούς.
- ◆ Τα παιδιά ντυμένα με την κρητική παραδοσιακή φορεσιά χόρεψαν τους χορούς αυτούς σε εκδήλωση του σχολείου.
- ◆ Καταγράψαμε όλες τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν και δημιουργήσαμε φυλλάδιο.

Ε. Παρουσίαση

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς με εκδήλωση στο χώρο του σχολείου έγινε παρουσίαση του προγράμματος στους μαθητές των άλλων τάξεων, στους εκπαιδευτικούς και στους γονείς των μαθητών. Έγινε έκθεση των έργων που είχαν δημιουργήσει τα παιδιά και παρουσιάστηκε το φυλλάδιο με τις ιστορίες των χορών. Τα παιδιά χόρεψαν τους χορούς τους οποίους είχαμε μάθει παρουσίασαν τις ιστορίες όλων των χορών και απέδωσαν θεατρικά την ιστορία της δημιουργίας του Πεντοζάλι.

ΣΤ. Αξιολόγηση

Ο ενθουσιασμός που επικρατούσε από την αρχή του προγράμματος ήταν εμφανής. Όλα τα παιδιά είχαν συμμετοχή στις δραστηριότητες, έψαξαν, δημιούργησαν, αξιοποίησαν τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν και χόρεψαν με την ψυχή τους τους παραδοσιακούς χορούς τους οποίους μάθαμε.

Η διαπίστωση είναι ότι τα παιδιά διασκεδάζοντας κατάφεραν χωρίς να αισθανθούν καμία πίεση να εμπεδώσουν ένα πλήθος ιστορικών, μυθολογικών, γεωγραφικών και παραδοσιακών στοιχείων τα οποία αβίαστα έγιναν κτήμα τους.

Βιβλιογραφία

Εγκυκλοπαίδεια «Υδρία»

Περιοδικό «Στιγμές»

Ιστορία Γ' Δημοτικού

Ιστορία ΣΤ' Δημοτικού

Τσουχλαράκης Ιωάννης «Παραδοσιακοί χοροί της Κρήτης»

Συνεντεύξεις από γονείς, συγγενείς, φίλους κ.τ.λ. των μαθητών

Διαδίκτυο

www.cretan-music.gr

www.Kritikoi.gr

www.cretafhone.gr

www.kritikiparadosi.tk

<http://come.to/cretan-dances>

<http://www.4crete.gr/creteguide/traditional.htm#dance>

ΘΕΜΑ: «Το Αμπέλι και τα παράγωγά του»**18ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ**Εκπαιδευτικός υλοποίησης: *Ιεραπετρίτη Κατερίνα***Τάξη Γ'****Επιλογή του θέματος**

Από το Σεπτέμβριο του 2003 ασχολούμαστε με την τάξη μου την Γ' Δημοτικού του 18ου Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου με το θέμα «Το αμπέλι και τα παράγωγά του».

Η επιλογή του θέματος έγινε από μένα αλλά κατόπιν συζητήσεως με τους μαθητές μου.

Από τη συζήτηση που κάναμε διαπίστωσα ότι παρόλο που το αμπέλι είναι ένα φυτό που υπάρχει σχεδόν παντού στο νησί μας και παρόλο που με τον τρύγο ασχολούνται οι περισσότερες οικογένειες, τα παιδιά δεν ήξεραν αρκετά πράγματα γύρω απ' αυτό.

Είδα ότι πολλά παιδιά δεν ήξεραν πώς φτάνει το κρασί στο ποτήρι μας. Δεν ήξεραν πως παίρνουμε την σταφίδα, δεν είχαν γευτεί το πετιμέζι τη μουσταλευριά τα μουστοκούλουρα.

Έτσι αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με αυτό το γνωστό άγνωστο φυτό και να το γνωρίσουμε καλύτερα.

Η επιλογή του θέματος έγινε με τα εξής κριτήρια

1. Το αμπέλι και τα παράγωγά του είναι ένα από τα βασικά προϊόντα του νησιού μας και της χώρας μας γενικότερα και πολύ σημαντικό για την οικονομία του τόπου.
2. Στο βιβλίο της γλώσσας αλλά και στο ανθολόγιο υπήρχαν πολλά κείμενα σχετικά με το αμπέλι και τα προϊόντα του.
3. Στην Ιστορία γίνεται συχνά αναφορά για το κρασί στην αρχαιότητα και που χρησιμοποιείτο και μαθαίνουμε επίσης για τον Διόνυσο όταν ασχολούμαστε με τους 12 θεούς.
4. Προσφέρεται για να έχουν τα παιδιά προσωπικές εμπειρίες μέσα από επισκέψεις σε χώρους που υπάρχουν στο νησί μας (οινοποιείο, καζάνι, Μουσείο, Κνωσό, εργαστήριο κατασκευής βαρελιών, αγγειοπλαστείο κ.λ.π.).
5. Δεν ήταν κάτι ξένο από τη ζωή των παιδιών και δέχτηκαν το θέμα με ιδιαίτερη προθυμία και όρεξη να δουλέψουν.

Σκοπός - στόχοι

- Η ολόπλευρη ανάπτυξη - συναισθηματική, πνευματική, κινητική του παιδιού.
- Η προβολή του σχολείου ως ενός χώρου όπου η χαρά, το παιχνίδι, η ψυχαγωγία του παιδιού αποτελούν μέρος της καθημερινής σχολικής πραγματικότητας.
- Η συμβολή στις διαδικασίες κοινωνικοποίησης των παιδιών και εξοικείωσής τους με τους τρόπους συνεργασίας σε ευρύτερους κοινωνικούς χώρους.
- Η τόνωση της αυτοπεποίθησης του παιδιού, μέσω της συμμετοχής του σε μια δημιουργική δραστηριότητα.
- Η ενθάρρυνση παιδιών με φοβίες, αναστολές, ανασφάλειες, προβλήματα κοινωνικότητας ώστε να νιώσουν μέλη της ομάδας.

Ειδικοί στόχοι

- Να αποκτήσουν τα παιδιά με τρόπο βιωματικό γνώσεις γύρω απ' το φυτό, τον καρπό και τα παράγωγά του.
- Να κατανοήσουν τη σημασία που έχει για την οικονομία της χώρας μας, η παραγωγή και η εξαγωγή των διαφόρων προϊόντων του αμπελιού.
- Ανατρέχοντας στο παρελθόν (Μυθολογία- Ιστορία - Θρησκευτικά - παραδόσεις - παροιμίες κ.λ.π.) να κατανοήσουν ότι πολλές απ' τις εκδηλώσεις της ζωής του ανθρώπου (κοινωνικές, λατρευτικές- θρησκευτικές και πολιτιστικές) είναι συνδεδεμένες με το αμπέλι και το κρασί.
- Να μάθουν τη θρεπτική αξία του σταφυλιού και με ποιους τρόπους το καταναλώνει ο άνθρωπος. Που το χρησιμοποιεί (μαγειρική ζαχαροπλαστική, για την κατασκευή οινοπνεύματος κλπ)
- Να αναπτύξουν δεξιότητες παρατήρησης, έρευνας, συνεργασίας, καταγραφής και επεξεργασίας πληροφοριών
- Να μπορέσουν μέσω της διεπιστημονικής σύνδεσης με άλλα μαθήματα, να κατανοήσουν σε βάθος το αντικείμενο της έρευνας τους.
- Να εκφραστούν μέσα από ποιήματα, ζωγραφική, τραγούδια, θεατρικό παιχνίδι, κατασκευές, ζαχαροπλαστική και ν' αναπτύξουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.

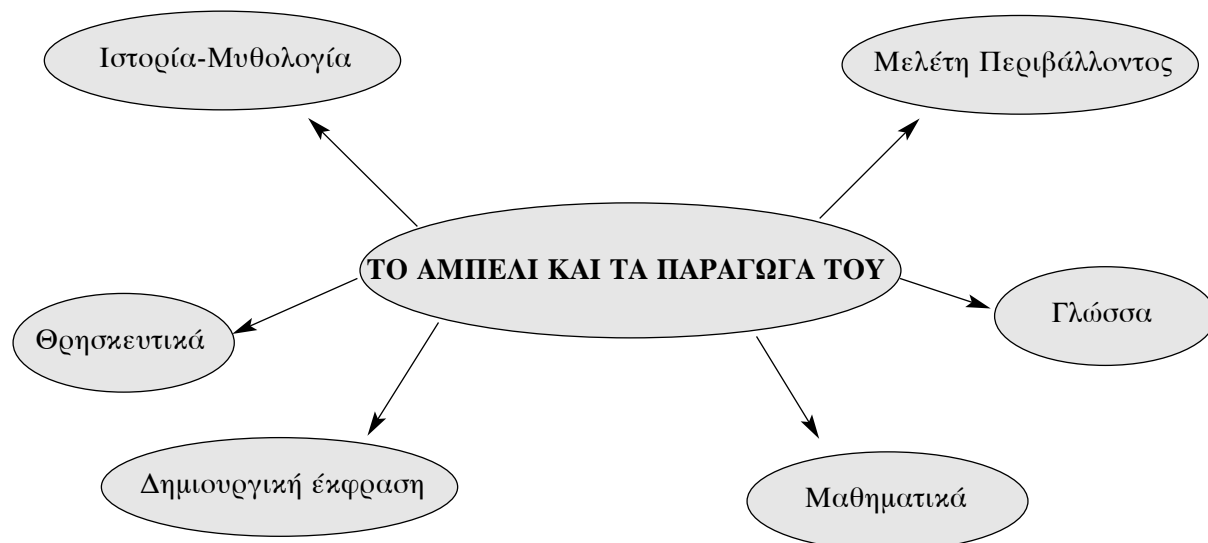
Δραστηριότητες

Έδωσα αρχικά στα παιδιά κάποια θέματα (π.χ. Διόνυσος, μαντινάδες, παροιμίες, νανουρίσματα, βιβλία, συνταγές από τις γιαγιάδες, έθιμα κλπ) και αυτά επέλεξαν με ποια θα μπορούσαν να ασχοληθούν και να συλλέξουν πληροφορίες. Έτσι σχηματίστηκαν οι πρώτες ομάδες προσέχοντας όσο γινόταν η δυναμικότητα των ομάδων να είναι ισότιμη. Κατά την διάρκεια του προγράμματος η σύνθεση των ομάδων άλλαξε για να μπορούν όλοι να συνεργαστούν με όλους.

Τα παιδιά βρήκαν κείμενα, λογοτεχνικά βιβλία και παραμύθια, παροιμίες, αινίγματα, μαντινάδες παραδόσεις και δοξασίες, τραγούδια και ποιήματα, εγκυκλοπαιδικές πληροφορίες, υλικά και ό,τι άλλο σύμφωνα με την κρίση τους και με την εμπειρία τους από την προηγούμενη χρονιά μπορούσε να αφορά στο θέμα μας.

Διαθεματικές Προσεγγίσεις

- 1. Γλώσσα:** Ανάγνωση - κατανόηση- ανάλυση κειμένων.
- 2. Μαθηματικά:** Οι τέσσερις πράξεις με ρόγες σταφυλιών, κουκούτσια, φελλούς. Λύση προβλημάτων, μαθηματικά παιχνίδια, εμβαδόν αμπελώνων, μετρήσεις χωρητικότητας κ.λ.π.
- 3. Ιστορία - Μυθολογία:** Διόνυσος - Άμπελος, το κρασί στην αρχαιότητα και η θέση του στο Μυκηναϊκό και Μινωικό πολιτισμό, Οδυσσέας και Πολύφημος, εξαγωγές κρασιού στην αρχαία Ελλάδα, εμπόριο - ναυτιλία.
- 4. Μελέτη Περιβάλλοντος:** Τρύγος - ήθη και έθιμα, μετατροπή μούστου σε κρασί, παραγωγή σταφίδας, είδη σταφυλιών, μέρη της Ελλάδας παραγωγής σταφυλιών - κρασιών, κλίμα, έδαφος, μέρη του φυτού, είδη σταφυλιών - κρασιών, ασθένειες, καλλιέργεια, χρήση των προϊόντων του αμπελιού.
- 5. Θρησκευτικά:** Γάμος Κανά, Θεία Κοινωνία, Μυστικός Δείπνος, γιορτή Αγίου Τρύφωνα, φράση Ευαγγελίου «εγώ ειμί η Άμπελος», ξύδι στον Εσταυρωμένο.
- 6. Δημιουργική Έκφραση:** θεατρικό παιχνίδι, Ζωγραφική, Χειροτεχνία, πηλοπλαστική, ζαχαροπλαστική, τραγούδι, πίνακες ζωγραφικής.

- Διάρκεια εφαρμογής προγράμματος: 4 μήνες.

Πεζά κείμενα και ποιήματα που επεξεργαστήκαμε:

Γλώσσα

- «Ο Τρύγος» από το πρόγραμμα Μελίνα.
- «Ένα τσαμπί σταφύλι» της Μαρίας Γουμενοπούλου απ' το Ανθολόγιο.
- «Πώς πουλήθηκε μια νταμιτζάνα κρασί» από το βιβλίο της γλώσσας τεύχος 1ο σελ. 56.
- «Ποιος πρωτοδίδαξε το κλάδεμα του αμπελιού» από το βιβλίο της γλώσσας τεύχος 2ο σελ. 97.
- «Ο Αργοναύτης Αγκαίος» από το βιβλίο της γλώσσας τεύχος 2ο σελ. 104
- «Ο Διόνυσος και το αμπέλι» από το βιβλίο της γλώσσας της Γ' Δημοτικού, τεύχος 3ο σελ. 62.
- «Το Ταξίδι του Διόνυσου» της Σμαράγδας Μοστράτου από το ανθολόγιο της Γ' τάξης σελ. 130.
- «Ο μεθυσμένος μυλωνάς» από το βιβλίο της Δ' τάξης 2ο τεύχος σελ. 22.
- «Η αλεπού και τα σταφύλια» μύθος του Αισώπου σε διασκευή της Έλλης Αλεξίου
- «Ο γεωργός και τα παιδιά του», «Ο τράγος και το αμπέλι», «Το ελάφι και το αμπέλι». Σχετικοί μύθοι του Αισώπου «Οι δώδεκα μήνες και το βαρέλι τους» από το βιβλίο της γλώσσας της Β' τάξης, τεύχος 3ο, σελ. 64.
- «Σε ποιον χρωστάμε το κρασί» από το αναγνωστικό της Β' Δημοτικού της Α. Βαρελλά - Σταθάτου.
- «Τσιριτρό» το γνωστό ποιηματάκι από το βιβλίο της γλώσσας Β' Δημοτικού 2ο τεύχος σελ. 20.
- «Ο Γκριγκρης στον τρύγο»
- «Πως έγινε το κρασί» κείμενο από το βιβλίο «Τεσσαροφύλλι» της Ζωής Βαλάση
- Δημοτικό τραγούδι «Το αμπέλι»
- «Σεπτέμβρης ο Τρυγομηνάς» από το βιβλίο Κρητικά λαογραφικά για τους μήνες του Μιχάλη Γρηγοράκη.
- Εφημερίδα «Το λαλουσάκι» του Μουσείου λαϊκής Τέχνης
- Άλλα σχετικά κείμενα από τα παλιά αναγνωστικά των παππούδων και των γιαγιάδων ή των γονιών τους.

Ιστορία

- Διαβάστηκαν μύθοι για τον Διόνυσο, τη Σεμέλη τον Άμπελο και τον Οινέα.

Θρησκευτικά

- «Εγώ ειμί η άμπελος» στο Ευαγγέλιο των Α' χαιρετισμών
- Ο Άγιος Τρύφωνας προστάτης των αμπελουργών (Θρησκευτικά Δ' Τάξης σελ. 174).

Μελέτη Περιβάλλοντος

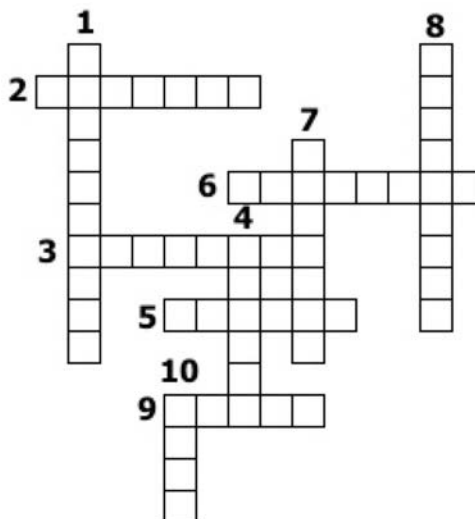
- «Κρητική παραδοσιακή κουζίνα» του Ν. Ψιλλάκη

Γραμματικές ασκήσεις:

- «Το άτακτο σταφύλι» Ζωγραφίσαμε ένα σταφύλι με 24 ρώγες, όπου κάθε ρώγα αντιστοιχούσε και σ' ένα γράμμα της αλφαβήτου. Τα παιδιά, χωρισμένα σε ομάδες, προσπαθούσαν να βρουν λέξεις που ν' αρχίσουν απ' αυτά και να είναι σχετικές με το αμπέλι. Ζητήθηκε να γράψουν αυτές τις λέξεις με κεφαλαία.
- «Το ζηλιάρικο σταφύλι» Οι μαθητές έγραψαν τις ίδιες λέξεις με μικρά γράμματα. Έπειτα ομαδοποιήθηκαν και σχηματίστηκε το «γλωσσάρι του τρύγου». Ένα ανάλογο ζωγραφισμένο γλωσσάρι αναρτήθηκε σε τοίχο της αίθουσας, όπου τα παιδιά ελεύθερα συμπλήρωναν λέξεις σχετικές με το θέμα μας όποια στιγμή ήθελε.
- Γραμματικές ασκήσεις με τη χρήση των λέξεων από το γλωσσάρι.
- Βρήκαν σύνθετες λέξεις, συνώνυμα, παράγωγα κάποιων λέξεων που δανειστήκαμε πάλι από το γλωσσάρι μας.
- Σταυρόλεξο που κλίθηκαν να λύσουν τα παιδιά αξιοποιώντας τις εμπειρίες και τις γνώσεις που αποκόμισαν απ' όλες τις δραστηριότητές τους.
- Γραπτή έκφραση:
 - α) Τα παιδιά κλίθηκαν να διαλέξουν για να γράψουν ένα από τα δύο θέματα: «Μια μέρα στον τρύγο» ή «τί μου διηγήθηκαν για τον τρύγο»
 - β) «Η ιστορία του κρασιού» Το θέμα δόθηκε μετά την επίσκεψη στο οινοποιείο και στο μουσείο εργαλείων.
 - γ) «Η αλεπού και τα σταφύλια» με εικόνες. Αυτό πραγματοποιήθηκε προτού διδαχθεί ο αντίστοιχος μύθος για να αναπτύξουν τα παιδιά τη δική τους φαντασία.
 - δ) Μετά την ανάγνωση σχετικού βιβλίου «Ο Σταφυλάκος και η Ελίτσα» να γράψουν με δικά τους λόγια για το περιεχόμενου του βιβλίου και κατά ομάδες να φτιάξουν και τα ίδια μια δική τους ιστοριούλα.

Σταυρόλεξο

1. Μ' αυτό κλαδεύουμε.
2. Σ' αυτά βάζουμε το μούστο.
3. Λέγεται αυτός που μαζεύει σταφύλια.
4. Προστάτης Άγιος του αμπελιού.
5. Το μάζεμα των σταφυλιών.
6. Ήταν ο Θεός του κρασιού για τους αρχαίους Έλληνες.
7. Από το πάτημα των σταφυλιών βγαίνει ο...
8. Αυτήν την εποχή αρχίζει ο τρύγος.
9. Λεγόταν παλιά το κρασί.
10. Και αυτό γίνεται από σταφύλι.

Ερωτηματολόγιο

- 1) Σου άρεσε όλη αυτή η δουλειά που κάναμε για το αμπέλι;
- 2) Τι θυμάσαι περισσότερο απ' όλες τις δραστηριότητες;
- 3) Υπάρχει κάτι που δεν σου άρεσε ή που θα ήθελες να γίνει με άλλο τρόπο;
- 4) Τι σου έμεινε περισσότερο από τη συνεργασία με τους συμμαθητές σου;

- 5) Όλα αυτά τα καλά που γνώρισες μας τα χαρίζει η φύση. Εσύ τι μπορείς να κάνεις για να την προστατεύσεις;
- 6) Θα ήθελες και του χρόνου να κάνεις μια ανάλογη εργασία με άλλο θέμα;
- 7) Ποιο θέμα θα σ' ενδιέφερε;

Επισκέψεις που κάναμε

- ✓ Οινοποιείο της Ένωσης Πεζών.
- ✓ Μουσείο εργαλείων στις Αρχάνες.
- ✓ Αρχαιολογικό Μουσείο.
- ✓ Κνωσό.
- ✓ Καζάνι.
- ✓ Στην εκκλησία την ημέρα της γιορτής του Αγίου Τρύφωνα.
- ✓ Κατασκευαστής βαρελιών.

Αξιολόγηση - Συμπεράσματα

Η αξιολόγηση γινόταν με διάφορους τρόπους κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος.

Κάνοντας πάντως μια αναδρομή στην πορεία όλης της εργασίας μας διαπιστώσαμε ότι:

- Οι μαθητές μας χρησιμοποίησαν τα γνωστά και οικεία στοιχεία για τη διερεύνηση καινούριων γνωστικών πεδίων και σχέσεων, γεγονότων που συνέβησαν στο παρελθόν, αλλά και αυτών που πρόκειται να συμβούν στο μέλλον.
- Με το σχέδιο εργασίας που εκπονήσαμε πέρασαν σε ανώτερες στρατηγικές μάθησης: έμαθαν να συνεργάζονται, να αποκτούν τη γνώση μέσα από έρευνα, να συμμετέχουν όλα ανεξαιρέτως, ανάλογα με τις δεξιότητές τους και να αποκτούν παράλληλα νέες ικανότητες και κυρίως η στάση τους απέναντι στη μάθηση - που δεν είναι πια παθητική αλλά γίνεται ενεργητική - να τους γεμίζει ικανοποίηση και χαρά.
- Με την ενασχόλησή τους αυτή έγιναν περισσότερο ευαισθητοποιημένα και συνειδητοποιημένα άτομα μέσα από την κατανόηση των περιβαλλοντικών και άλλων προβλημάτων και προτείνουν τα ίδια λύσεις.
- Τέλος έμαθαν μέσα από τις δραστηριότητές τους ότι είναι και οι ίδιοι μέρος της φύσης, οπότε προέκυψε αβίαστα η ανάγκη προστασίας της.

Τώρα είμαστε στη φάση που διαβάζουμε το βιβλίο «ο Σταφυλάκος και η Ελίτσα» όπου μέσα σε αυτό φαίνεται πόσα κοινά έχουν το αμπέλι με την ελιά και πώς αυτά είναι γνωστά από την αρχαιότητα κάνοντας μια εκτενή αναφορά στην θέση που είχαν τα προϊόντα αυτά κατά τη Μινωική εποχή.

Κατά την ανάγνωση του βιβλίου γίνεται και μια αξιολόγηση για το αν έχουν κατακτηθεί κάποιες γνώσεις και προχωράμε στο επόμενο θέμα μας με τρόπο που διασκεδάσει τα παιδιά και αβίαστα ξεκινούν για νέες κατακτήσεις

Συμπερασματικά όλη αυτή η εργασία ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα και ευχάριστη εμπειρία, τόσο για τους μαθητές, όσο και για μας ως εκπαιδευτικούς. Μας βοήθησε να ξεφύγουμε από την ανία του παραδοσιακού τρόπου διδασκαλίας και να βιώσουμε τη χαρά που νιώθει κανείς κάνοντας τη μάθηση παιχνίδι.

ΘΕΜΑ: «Η ελιά στο πέρασμα των αιώνων - Το λιομάζεμα»**8ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ****Εκπαιδευτικός υλοποίησης: Κουνναλάκη Χρυσούλα****Τάξη Β΄****Κριτήρια επιλογής:**

Η επιλογή του θέματος έγινε με βάση τα εξής κριτήρια:

1. Η ελιά ευδοκίμει στο νησί μας σε μεγάλη έκταση και είναι μία από τις πιο διαδεδομένες ασχολίες των κατοίκων του.
2. Παίζει μεγάλο ρόλο στην κοινωνική και οικονομική ζωή του τόπου μας
3. Συνδέεται με την ιστορία και τον πολιτισμό.

Προβλεπόμενος χρόνος διάρκειας: 4 μήνες

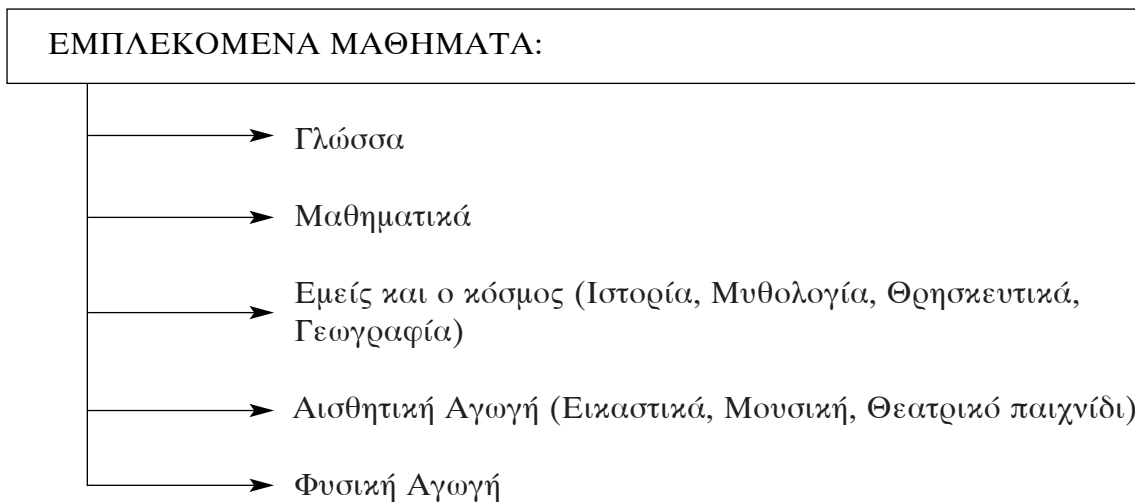
Χωρισμός της τάξης σε 2 ή 4 ομάδες ανάλογα με τη δραστηριότητα. Κάθε ομάδα έχει το συντονιστή, το γραμματέα και εκείνον που ανακοινώνει τα αποτελέσματα της συνεργασίας. Οι ρόλοι δεν είναι μόνιμοι αλλά εναλλάσσονται. Ο χωρισμός των ομάδων έχει κριτήριο την «ανομοιομορφία», όσον αφορά το φύλο, την κοινωνική προέλευση και την επίδοση στα μαθήματα.

Στόχοι:**A) Γνωστικοί:**

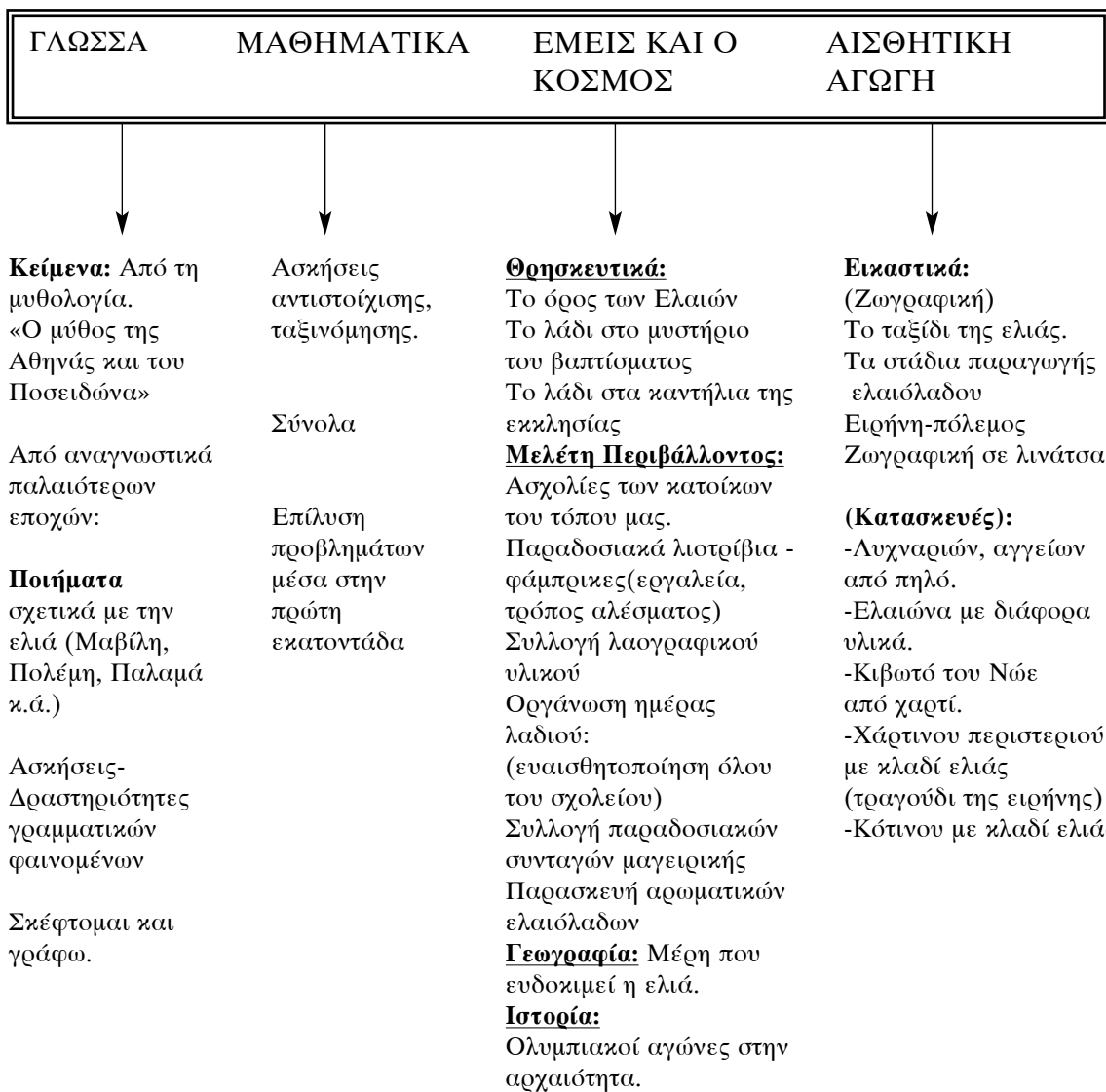
1. Κατανόηση και εμπέδωση διαφόρων γραμματικών φαινομένων.
2. Ο διάλογος ως εκφραστικό μέσο για το ζωντάνεμα της διήγησης.
3. Παραγωγή γραπτού λόγου
4. Βελτίωση της αναγνωστικής τους ικανότητας.
5. Απόκτηση γνώσεων σχετικά με την ελιά, την καλλιέργεια της και τη διαδικασία παραγωγής ελαιόλαδου.
6. Ανακάλυψη της θέσης της ελιάς στην ελληνική Μυθολογία, στους Ολυμπιακούς αγώνες, στη θρησκεία μας, στη λαογραφία, ως σύμβολο της ειρήνης.
7. Γνώση της χρησιμότητας και της σημασίας του ελαιόλαδου στη διατροφή και υγεία.

B) Κοινωνικοί-Συναισθηματικοί-Ψυχοκινητικοί:

1. Να νιώσουν τη χαρά της δημιουργίας και να αποκτήσουν την ικανότητα να παρουσιάσουν κάποιο έργο τους ή να εκφέρουν την άποψή τους.
2. Να αναπτύξουν αντίληψη συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας παίρνοντας πρωτοβουλίες.
3. Να κατανοήσουν την αξία της ειρήνης και να ευαισθητοποιηθούν γύρω από θέματα ειρήνης και πολέμου.
4. Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο φυσικό περιβάλλον του τόπου τους.
5. Να αγαπήσουν το γραπτό λόγο και να αισθανθούν τη σημασία που έχει ως μέσο επικοινωνίας και έκφρασης του εσωτερικού τους κόσμου.

Εξέλιξη προγράμματος με θέμα: «Η ελιά στο πέρασμα των αιώνων. Το λιομάζεμα»

Αξιολόγηση:

Κατά τη διάρκεια αυτού του εκπαιδευτικού προγράμματος οι μαθητές:

- Βρέθηκαν σε ελαιώνα, ελαιοτριβείο και συσκευαστήριο.
- Επικοινωνήσαν με τους εργαζόμενους εκεί.
- Κατέγραψαν εντυπώσεις κι εμπειρίες.
- Αντιμέτωπισαν το θέμα με τη ματιά των εικαστικών.
- Έλυσαν σχετικά προβλήματα με το λάδι και την ελιά.
- Έπαιξαν τους ελαιοπαραγωγούς και τους ελαιουργούς.
- Τραγούδησαν για την ελιά.
- Έφεραν στη μνήμη τους ιστορίες, αινίγματα, παραμύθια, μαντινάδες.
- Συνέδεσαν την ελιά με τους Ολυμπιακούς αγώνες, την Ιστορία και τη Θρησκεία
- Επικοινωνήσαν και δημιούργησαν και μέσα απ' την επικοινωνία και τη δράση με τρόπο παιγνιώδη ήρθε η **γνώση**.

ΘΕΜΑ: «Ελιά και ελαιόλαδο»

1ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΙΣΑΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ
Εκπαιδευτικός υλοποίησης: Σπανουδάκης Αντώνιος
Τάξη Α΄

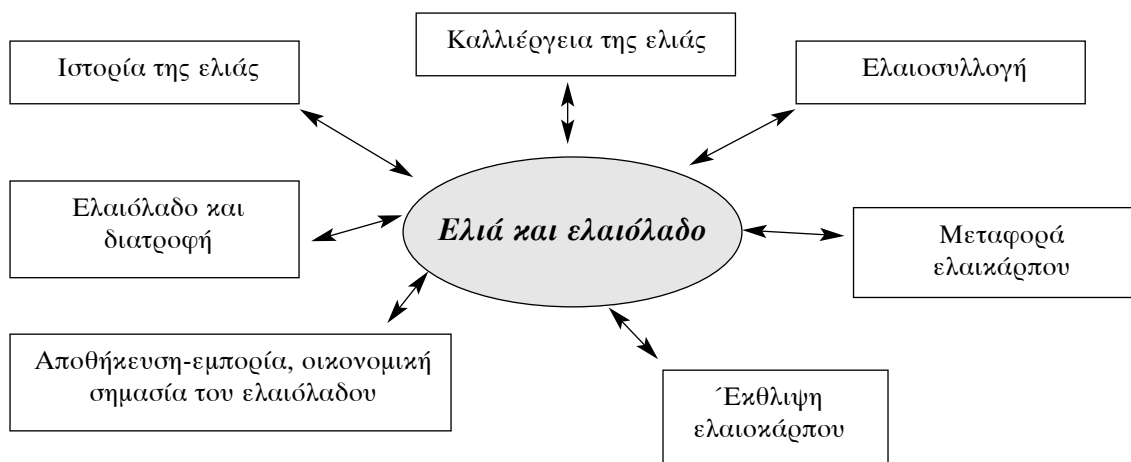
Επιλογή θέματος

- Η επιλογή του θέματος έγινε κατά τη διάρκεια εξέλιξης του γλωσσικού μαθήματος.

1η Φάση:

Επιλογή στόχων - εξακρίνωση του θέματος (διακλαδικοί άξονες)

- Στόχοι: γνωστικοί, συναισθηματικοί, ψυχοκινητικοί.
- Εξακρίνωση θέματος:

2η Φάση:

- Διαμόρφωση των πλαισίων δράσης μέσα από μια ευρεία ανταλλαγή απόψεων [οι μαθητές αποκτούν ξεκάθαρες ιδέες για το πιθανό αποτέλεσμα της εργασίας τους, εκφράζουν τις επιθυμίες τους σε ποιους τομείς θέλουν να εργαστούν, προβαίνουν στην κατανομή των εργασιών (καταστρώνεται ένα λεπτομερές πρόγραμμα δραστηριοτήτων)]

3η Φάση:**Υλοποίηση προγραμματισμού****1ος Διακλαδικός άξονας: Ιστορία της ελιάς****Στόχοι:**

- Να γνωρίσουν οι μαθητές την ελιά, πού ευδοκimeί και την ιστορία της.
- Να κάνουν κατασκευές.

Δραστηριότητες:

Ανακοίνωση-παρουσίαση του υλικού από μαθητές

- Χωρισμός σε ομάδες:
 - 1η ομάδα: διαχωρισμός φωτογραφικού υλικού αρχαίας εποχής
 - 2η ομάδα: διαχωρισμός φωτογραφικού υλικού νεότερης εποχής
 - 3η ομάδα: διαχωρισμός φωτογραφικού υλικού σύγχρονης εποχής

- Συζήτηση
- Παιχνίδι: η ελιά στο χάρτη της Ευρώπης
- Μύθος Αθηνάς-Ποσειδώνα και δραματοποίησή του
- Αναφορά στην πιο αρχαία ελιά
- Επίσκεψη στους ελαιώνες (λήψη φωτογραφιών)
- Πλέξιμο στεφανιού με κλαδιά ελιάς

2ος Διακλαδικός άξονας: καλλιέργεια της ελιάς

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τους τρόπους καλλιέργειας της ελιάς παλιά και σήμερα με ερευνητικό τρόπο.
- Να εκφραστούν εμπνεόμενοι σχετικά.

Δραστηριότητες:

- Ανακοίνωση-παρουσίαση από μαθητές (πλούσιο φωτογραφικό υλικό)
- Χωρισμός σε ομάδες:
 - 1η ομάδα: διαχωρισμός φωτογραφικού υλικού παλαιότερης εποχής
 - 2η ομάδα: διαχωρισμός φωτογραφικού υλικού σύγχρονης εποχής
- Ανακοινώσεις ομάδων-εντοπισμός διαφορών
- Διαχωρισμός εργασιών αναλόγως εποχής (Χειμώνας-καλοκαίρι)
- Συζήτηση (με τη βοήθεια φωτογραφικού υλικού) πάνω σε θέματα λίπανσης-ραντίσματος
- Θεατρική έκφραση των εργασιών για την καλλιέργεια της ελιάς στην αυλή του σχολείου
- Ομαδική ζωγραφική (σε μπριστόλ) με θέμα την καλλιέργεια της ελιάς

3ος Διακλαδικός άξονας: ελαιοσυλλογή

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τον τρόπο μαζέματος των ελιών (ελαιοκάρπου) με ερευνητικό και βιωματικό τρόπο.
- Να εκφραστούν.

Δραστηριότητες:

- Ανακοίνωση-παρουσίαση από μαθητές
- Χωρισμός σε ομάδες:
 - 1η ομάδα: διαχωρισμός υλικού παλαιότερης εποχής
 - 2η ομάδα: διαχωρισμός υλικού σύγχρονης εποχής
- Ανακοινώσεις ομάδων-εντοπισμός διαφορών
- Συζήτηση για τις διαφορές
- Θεατρική παρουσίαση ελαιοσυλλογής
- 1η ομάδα (παλαιότερη εποχή) ← *Με εναλλαγή
- 2η ομάδα (σύγχρονη εποχή) ← *Με εναλλαγή
- Επίσκεψη στους ελαιώνες και παρακολούθηση ελαιοσυλλογής (λήψη φωτογραφιών)

4ος Διακλαδικός άξονας: μεταφορά ελαιοκάρπου

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τον τρόπο μεταφοράς του ελαιοκάρπου με ερευνητικό τρόπο.
- Να γνωρίσουν μέσα μεταφοράς και άλλων εποχών.
- Να εκφραστούν σχετικά.

Δραστηριότητες:

- Ανακοίνωση-παρουσίαση από μαθητές
- Χωρισμός σε ομάδες:
 - 1η ομάδα: διαχωρισμός υλικού παλαιότερων εποχών
 - 2η ομάδα: διαχωρισμός υλικού σύγχρονης εποχής
- Ανακοινώσεις ομάδων
- Συζήτηση διαφορών
- Ζωγραφική σε δύο φύλλα (στο ένα η μεταφορά παλαιότερων εποχών και στο άλλο σήμερα)
- Θεατρικό παιχνίδι μεταφοράς ελαιοκάρπου από τους μαθητές

5ος Διακλαδικός άξονας: έκθλιψη ελαιοκάρπου**Στόχοι:**

- Να γνωρίσουν οι μαθητές για τον τρόπο έκθλιψης του ελαιοκάρπου και παραγωγής ελαιόλαδου.
- Να εκφραστούν.

Δραστηριότητες:

- Ανακοίνωση-παρουσίαση από μαθητές
- Χωρισμός σε ομάδες:
 - 1η ομάδα: διαχωρισμός υλικού παλαιότερης εποχής
 - 2η ομάδα: διαχωρισμός υλικού σύγχρονης εποχής
- Ανακοινώσεις ομάδων
- Συζήτηση διαφορών
- Επίσκεψη σε ελαιουργείο (λήψη φωτογραφιών)

6ος Διακλαδικός άξονας: αποθήκευση-εμπορία ελαιόλαδου**Στόχοι:**

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τους τρόπους αποθήκευσης παλιά-σήμερα.
- Να γνωρίσουν τη διαδικασία εμπορίας.
- Να γνωρίσουν τη σημασία του στην οικονομία.
- Να εκφραστούν.

Δραστηριότητες:

- Ανακοίνωση-παρουσίαση από μαθητές
- Χωρισμός σε ομάδες:
 - 1η ομάδα: διαχωρισμός υλικού αποθήκευσης παλαιότερα
 - 2η ομάδα: διαχωρισμός υλικού αποθήκευσης σήμερα
 - 3η ομάδα: διαχωρισμός υλικού εμπορίας-τυποποίησης
- Παιχνίδι: παραγωγοί - έμποροι

7ος Διακλαδικός άξονας: ελαιόλαδο και διατροφή**Στόχοι:**

- Να γνωρίσουν το βασικό ρόλο του ελαιόλαδου στην κρητική διατροφή.
- Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τη σημασία του ελαιόλαδου στη διατροφή μας.
- Να γνωρίσουν και να συμμετάσχουν στην παραγωγή προϊόντων ελιάς.
- Να παρασκευάσουν ψωμί με λάδι και να το γευτούν.

Δραστηριότητες:

- Ανακοίνωση-παρουσίαση από μαθητές
- Συζήτηση
- Παρασκευή ελιών (παστές, με ξύδι)
- «Πείραμα» με ζωικό λίπος
- «Γνωριμία» με τη γεύση του ελαιόλαδου

5η Φάση:**Περάτωση - αξιολόγηση****Τι απέκμισαν οι μαθητές:**

- Έμαθαν να έρχονται σε επαφή με εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία
- Την αξία του φωτογραφικού υλικού
- Να συνεργάζονται, να συζητούν και να εκφράζονται
- Γνώρισαν την ελιά και την ιστορία της
- Την αρχαιότερη ελιά του κόσμου
- Τη βράβευση των αρχαίων ολυμπιονικών
- Τις περιοχές που ευδοκίμει
- Να κάνουν κατασκευές
- Να εκφράζονται με ζωγραφική
- Την καλλιέργεια και την οικολογική καλλιέργεια
- Τη διαφορά του χθες και του σήμερα
- Τον αυτοσχεδιασμό
- Την ελαιοσυλλογή και έκθλιψη χθες και σήμερα
- Τα μέσα μεταφοράς του χθες και του σήμερα
- Την αποθήκευση και εμπορία του ελαιόλαδου
- Να συναλλάσσονται
- Την αξία του ελαιόλαδου στη διατροφή μας
- Την Κρητική διατροφή - δίαιτα
- Τη διαφορά ζωικού και φυτικού λίπους

Μετά το πέρας και της τελευταίας φάσης του σχεδίου εργασίας, ακολούθησε έκθεση ζωγραφικής με θέμα: «Ελιά και ελαιόλαδο». Τα έργα των παιδιών εκτέθηκαν σε πίνακα στο διάδρομο του σχολείου, όπου και παρέμειναν για ένα μήνα.

ΘΕΜΑ: «Η ελιά»**5ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΑΝΙΩΝ****Εκπαιδευτικοί υλοποίησης:** *Ευθυμάκη Μαρία, Χριστοπούλου Βασιλική,**Βορεινάκη Ελένη***Τάξη Ε΄****Εισαγωγικό σημείωμα**

Η εργασία μας με τίτλο παρμένο απ' το ποίημα του Ι. Πολέμη

«*Πατρίδα τα λιοτριβία σου δουλεύουν νύχτα μέρα...*», έχει σα **σκοπό** απ' τη μια μεριά να γνωρίσουν τα παιδιά κάθε τι σχετικά με την ελιά και το λάδι, κι απ' την άλλη να ξεφύγουν απ' τους τέσσερις τοίχους της αίθουσας, να αναπτυχθεί ανάμεσά τους ένα κλίμα ομαδικότητας, ν' αναπτύξουν κινητικές δεξιότητες μέσα από τα εικαστικά, το χορό και το θεατρικό παιχνίδι.

Ειδικότερα:

- Να αναζητήσουν τον τόπο καταγωγής της ελιάς και να εξηγήσουν την εξάπλωσή της στη λεκάνη της Μεσογείου.
- Να γνωρίσουν το δέντρο της ελιάς και την ιστορία του.
- Να συνειδητοποιήσουν τη συνέχεια της καλλιέργειας της ελιάς και της χρησιμοποίησης του λαδιού από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας.
- Να ανακαλύψουν τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο λάδι και τη χριστιανική θρησκεία.
- Να γνωρίσουν τον τρόπο συλλογής του καρπού της ελιάς από παλιότερα ως σήμερα καθώς και την αξία των βρώσιμων ελιών στη διατροφή μας.
- Να παρακολουθήσουν από κοντά τον τρόπο συλλογής του ελαιόλαδου και να συγκρίνουν τη διαδικασία με τους παλαιότερους τρόπους.
- Να συνειδητοποιήσουν τα μεγάλα οφέλη του ελαιόλαδου στην υγεία του ανθρώπου.
- Να ανακαλύψουν πώς η ελιά συνδέθηκε με τη λαϊκή σοφία και πώς ενέπνευσε μεγάλους ποιητές και ζωγράφους να την επιλέξουν ως θέμα τους.

Επιλογή του θέματος

Η επιλογή του θέματός μας έγινε για τους εξής λόγους:

Η πρώτη ενότητα του μαθήματος «Φυσικές Επιστήμες» της Ε΄ τάξης, η οποία αναφέρεται γενικά στα φυτά, αλλά και το μάθημα της Γεωγραφίας που αναφέρεται στο φυσικό περιβάλλον της Ελλάδας, τη βλάστησή της και γενικότερα το πώς αυτή συνδέεται με την οικονομία του τόπου και τον ανθρώπινο παράγοντα.

Η μεγάλη σπουδαιότητα όπου έχει η ελιά και το ελαιόλαδο στην ελληνική κουζίνα.

Οι ήδη υπάρχουσες εμπειρίες των παιδιών με το δέντρο της ελιάς και το λάδι μια που έχουν έρθει σ' επαφή μ' αυτά στο οικογενειακό τους περιβάλλον.

Όπου κι αν στρέψουμε το βλέμμα μας μέσα στις τάξεις μας, χωράφια με ελιές αντικρίζουμε.

Μεθοδολογία της εργασίας μας

Το πρόγραμμα ξεκίνησε αρχές του Νοέμβρη. Έγινε συζήτηση γύρω από το θέμα, διευκρινίστηκαν οι στόχοι και σχεδιάστηκαν οι επόμενες φάσεις. Παρατηρήθηκε μεγάλο ενδιαφέρον και ενθουσιασμός και αφού τα παιδιά χωρίστηκαν σε ομάδες πήρε η κάθε ομάδα του κάθε τμήματος από ένα θέμα για έρευνα. Έγιναν και οι παρακάτω **δραστηριότητες**:

- Επίσκεψη σε ελαιοτριβείο και συνέντευξη από αρμόδια γεωπόνο
- Ομαδική συγγραφή της διαδικασίας της παραγωγής του ελαιόλαδου Σ
- Συγκέντρωση συνταγών μαγειρικής με βάση το ελαιόλαδο τους, και τρόποι παραγωγής βρώσιμων ελιών.
- «Εμφιάλωση λαδιού» σε δικά μας μπουκάλια και δημιουργία ετικέτας γι' αυτά.
- Καταγραφή παροιμιών και μαντινάδων με θέμα την ελιά ή το λάδι
- Συλλογή τραγουδιών και ποιημάτων, ιστοριών και παραμυθιών με πρωταγωνίστρια την ελιά και τον καρπό της
- Ανάγνωση και επεξεργασία ποιημάτων και των παραμυθιών.
- Μέσα από το θεατρικό παιχνίδι τα παιδιά ζωντάνεψαν το μύθο της ελιάς και το καλάμι.
- Εκμάθηση ελληνικού χορού βασισμένο πάνω σε τραγούδι κρητικού καλλιτέχνη σχετικό με το θέμα μας.
- Εκτέλεση παραδοσιακής συνταγής ζαχαροπλαστικής στο σχολείο (λαδοκούλουρα).
- Κατασκευή κολλάζ του δέντρου της ελιάς από το κάθε τμήμα μέσα στην τάξη.
- Δημιουργία ακροστιχίδας, σταυρόλεξου και κρυπτόλεξου από τα παιδιά σχετικά με όσα έμαθαν και άκουσαν με σκοπό την αξιολόγηση της εργασίας μας.
- Ταξινόμηση του φωτογραφικού υλικού πάνω σε ταμπλό με ειδικές λεζάντες.
- Στο τέλος του σχολικού έτους παρουσιάσαμε τα ταμπλό, τα χαρτόνια με το κολλάζ και το χορό που μάθαμε στη σχολική μονάδα.

Επιμέρους θέματα που επεξεργάστηκαν

Το δέντρο της Ελιάς

- Καταγωγή - Εξάπλωση της ελιάς στη λεκάνη της μεσογείου
- Οι ασθένειες της ελιάς
- Τι αναφέρει η μυθολογία
- Κότινος, έπαθλο των Ολυμπιακών Αγώνων
- Το κλαδί της ελιάς ένα αθηναϊκό, κλασικό σύμβολο
- Οι αρχαίοι Έλληνες γνωστές της ελαιοκομικής τέχνης
- Ομηρικά χρόνια
- Μινωική τέχνη ελιά και λαδί
- Λατρευτική-συμβολική χρήση της ελιάς στην αρχαιότητα
- Ταφικά έθιμα
- Ελιά και αρχαίοι Έλληνες.
- Χρήσεις ελαιόλαδου στην αρχαιότητα
 - 1) Για καλλωπισμό και υγιεινή.
 - 2) Για θεραπευτικούς σκοπούς.
 - 3) Για φωτισμό.
 - 4) Το λάδι ως έπαθλο σε αγώνες.
 - 5) Το λάδι ως αιτία πολέμου.
 - 6) Το ξύλο και τα κλαδιά.
 - 7) Ελιές-λάδι και διατροφή
- Η ελιά και το λαδί στη χριστιανική θρησκεία
- Οι βρώσιμες ελιές
- Τα διάφορα είδη των βρώσιμων ελιών
- Η διατροφική αξία των βρώσιμων ελιών
- Η συγκομιδή της ελιάς
- Γνωριμία με τη διαδικασία παραγωγής ελαιόλαδου παλαιότερα και σήμερα
- Διαχείριση των υγρών απόβλητων των ελαιουργείων
- Το λαδί στη διατροφή μας
 1. Βιολογικές και άλλες ιδιότητες του λαδιού
 2. Βιολογικό ελαιόλαδο
 3. Ποιότητες του ελαιόλαδου

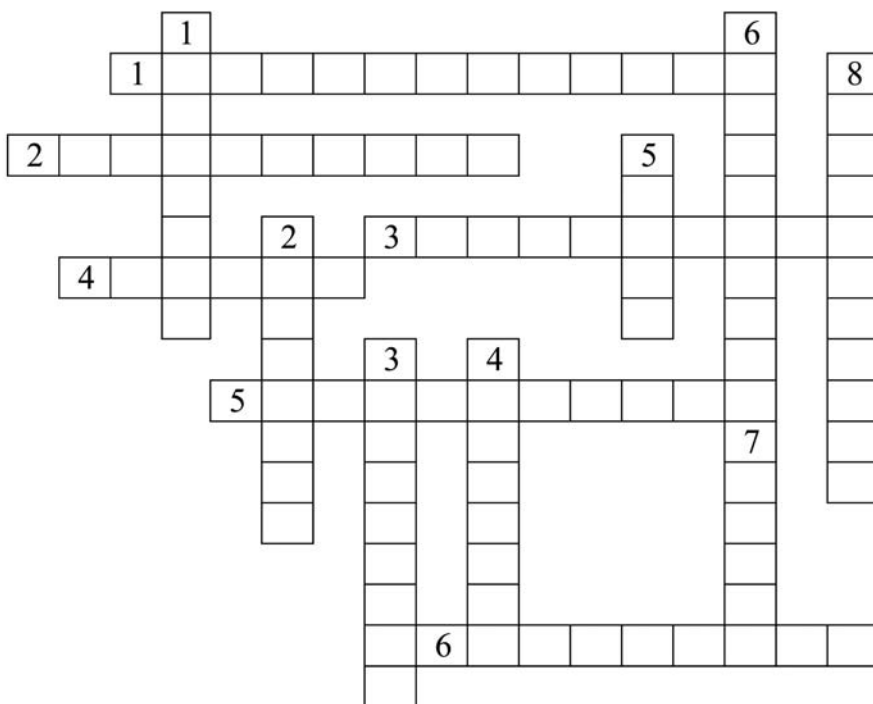
- Σημαντικά στατιστικά στοιχεία
- Αποθήκευση και τυποποίηση του ελαιόλαδου
- Το ελαιόλαδο στην κρητική κουζίνα
- Μαντινάδες-παροιμίες-ποιήματα ιστορίες, πίνακες για το λαδί και τις ελιές

Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΑΔΑ ΜΑΣ

N _____
 T _____
 O _____
 P _____
 M _____
 Π _____
 Α _____
 Δ _____
 Ε _____
 Σ _____

1. Φυγοκεντρικό μηχάνημα.
2. Υπάρχουν διφασικά και... μηχανήματα.
3. Τα απόνερα δημιουργούν ... πρόβλημα.
4. Τα ελαιουργεία προκαλούν ... του περιβάλλοντος.
5. Εκεί μαλάζεται ο χυλός.
6. Ονομάζεται αλλιώς ο χυλός.
7. Περιέχει μικροοργανισμούς.
8. Εκεί διαχωρίζεται το καθαρό λάδι.
9. Φέρνουν τις ελιές στο ελαιουργείο.
10. Μεταφέρονται εκεί με ένα κοχλία κι οι ελιές γίνονται χυλός.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΜΑΣ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

1. Ένας εχθρός της ελιάς.
2. Αυτό πίεξε τους ντορμπάδες στον παραδοσιακό τρόπο παρασκευής λαδιού.
3. Αλλιώς λέγεται φυγοκεντρικό εκθλιπτήριο.
4. Άλλος εχθρός της ελιάς.
5. Εκεί μαλάζονται οι ελιές για μισή περίπου ώρα.
6. Το χωράφι γεμάτο με ελιές λέγεται...

ΚΑΘΕΤΑ

1. Χρησιμοποιείται ως καύσιμη ύλη.
2. Εκεί έγιναν οι πρώτοι ολυμπιακοί αγώνες.
3. Στον τίτλο πολλά, εδώ ένα.
4. Αυτό έπαιρναν ως έπαθλο στους αγώνες.
5. Μού' βγαλες το ... , λέει μια λαϊκή παροιμία.
6. Εκεί σπάει ο καρπός της ελιάς μαζί με το κουκούτσι.
7. Ο χυλός λέγεται κι έτσι...
8. Χρησιμοποιούνται στον παραδοσιακό τρόπο αλέσματος.

ΤΟ ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ ΜΑΣ

Σ	Ε	Ι	Λ	Ο	Ζ	Τ	Α	Ρ	Ε	Ν
Τ	Ο	Σ	Μ	Σ	Η	Δ	Ι	Π	Θ	Δ
Δ	Κ	Η	Ε	Ε	Τ	Α	Κ	Λ	Α	Γ
Ι	Α	Λ	Α	Τ	Σ	Ο	Λ	Ι	Ε	Σ
Α	Λ	Π	Ν	Α	Α	Ε	Μ	Τ	Ρ	Η
Ρ	Α	Δ	Β	Δ	Κ	Ν	Α	Υ	Χ	Κ
Λ	Μ	Φ	Ω	Υ	Ι	Π	Υ	Ε	Ψ	Λ
Ε	Ω	Γ	Ψ	Ξ	Σ	Θ	Ρ	Ο	Ζ	Π
Γ	Ν	Η	Χ	Α	Τ	Υ	Ε	Σ	Σ	Ο
Δ	Θ	Ξ	Ζ	Σ	Ε	Τ	Σ	Δ	Β	Τ
Ω	Ξ	Κ	Λ	Δ	Σ	Ρ	Μ	Β	Η	Ι

Βρες 7 είδη βρώσιμης ελιάς οριζόντια, κάθετα και διαγώνια και προς τις δυο κατευθύνσεις.

Επίλογος

Νιώθουμε ικανοποιημένοι γιατί καταφέραμε να πραγματοποιήσουμε τους περισσότερους από τους στόχους που είχαμε θέσει.

Γνωρίσαμε το τόσο οικείο σε μας δέντρο της ελιάς, μάθαμε την ιστορία του και την καταγωγή του, καθώς και τις ασθένειες που το προσβάλλουν.

Συνειδητοποιήσαμε το δέσιμο του ανθρώπου με την ελιά και συνδέσαμε το παρελθόν με το παρόν διαπιστώνοντας ότι υπήρξε σύμβολο ειρήνης και ευημερίας από τη μυθολογία μέχρι σήμερα.

Ανακαλύψαμε ότι η διατροφή με ελαιόλαδο μας χαρίζει υγεία και μακροζωία και με βάση αυτό φτιάξαμε μόνοι μας πεντανόστιμα κουλουράκια μέσα στο σχολείο μας.

Δουλέψαμε όλοι μαζί με κέφι και μεράκι συνδυάζοντας τη γνώση με το παιχνίδι, το χορό και τη ζωγραφική.

Αφιερώσαμε πολύ χρόνο για τη συγκέντρωση του υλικού και την καταγραφή του σε σύντομες ενότητες, νιώσαμε για λίγο εξερευνητές των περασμένων και κάναμε αξιολόγηση της δουλειάς μας κατά τη διάρκεια, αλλά και στο τέλος της εργασίας μας.